

legtöbb érdemek. Kisfaludy főnnebi vígjátéka nem tartozik a sikerültebbek közé, jutalomjátékul e helyett jobbat lehetett volna kiszemelni; ide járul még az előadás nehézsége is. Végén pattan az ostor, azt tartja a közönség, s ezt ez alkalommal is örömmel tapasztaltuk, midőn végül a Szöllősy növények a vasmegyei csárdást azon kecs- és bájjal lejték el, mely kizárólag az ő tulajdonuk. A tánc nagyon tetszett.

Febr. 2. „Szinházi bohóság.“ Énekes bohózat 3 felv. Ez este Vincez és Horváth a ballet parodiáját nagy sikerrel adták elő. Közönség nagy számmal.

Febr. 3. „Kean, vagy: Könyvművészt és lángész.“ Dráma 5 felv. Dumastól. A czimszerepben Molnár kiütötte magát. Sok érdemlett tapost nyert. Kár hogy néhol túlságosan halk beszédét nem igen lehetett megérteni. Az előadás általában sikerült. A színház szépen megtelt.

Febr. 4. Műkedvelők által előadva: „Február hatodika.“ előjáték 1 felv. „A leányörz.“ Kisfaludy Károly vígjátéka. Az előjáték Kisfaludy Károly életéből több érdekes epizódot tüntet föl. A „Leányörz“ben a Szöllősy-nővéreken kívül, mint műkedvelők léptek föl: Toldy István, Berczik Árpád, Páldy Gyula, Lechner Gyula és Taposy Márton jogászok. Az előadás eléggé sikerült. Közönség közép számmal.

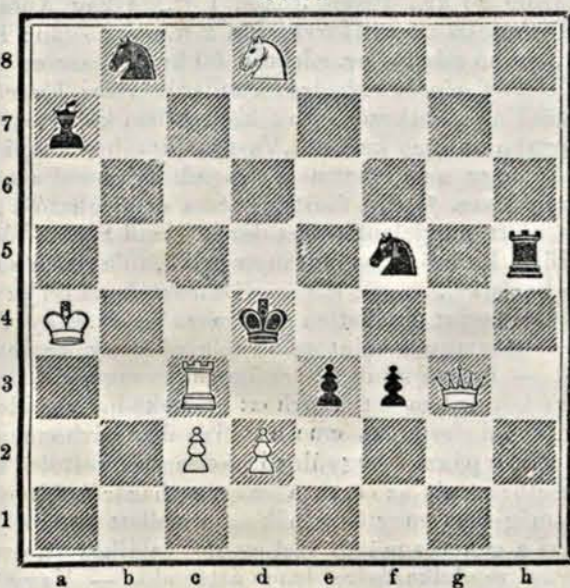
Febr. 5. Szathmári Janka föléptül: „A csikós.“ Szigligeti három szakasos népszínműve.

Febr. 6. „Bukott kalandor.“

SAKKJÁTÉK.

111-ik sz. feladvány. — Willmers Rudolftól (Bécsben).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 106-ik számú feladvány megfejtése. (Amelung F.-től Fellinben.)

Világos.

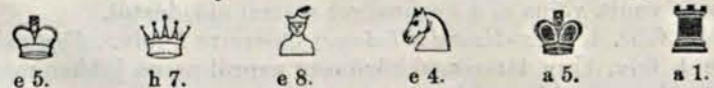
Sötét.

- 1) B b7 — b5 : . . . . . c 6 — b 5 : (legjobb)
- 2) B a 6 — g 6 : . . . . . lépnie kell.
- 3) B — vagy H — ♣

Helyesen fejtették meg. Vessprémben: Fulöp József. — **Nagyváradon:** báró Meszéna István. — **Alsó-Dabason:** Metelka Béla. — **Pesten:** Cselkó György. — **Duzsákon:** N. N. — **Kecskeméten:** Horváth György. — **Parabutyban:** Rothfeld József. — **Páztón:** Kovács Zsigmond. — **K. Topolcsányon:** Büttner Géza. — **B. Újvároson:** Kovács Lajos. E feladványt sokan B a 6 — c 6 : első lépéssel próbálták megfejteni, de sikerrel lenül, mert H b 5 — a 3 a matot meggátolja.

Rövid értesítések. K.-T.: B. A feladványt köszönettel vettük. — meg fogjuk vizsgálni. A 105. sz. f. beküldött megfejtése helyes. — **B. Újváros:** K. Önnel hasonlókat írhatunk.

XIII. sz. feladvány. — Gold Samutól (Kövágó-Örsön).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

Nyílt tér.*)

— **(Koresma-bérlési értesítés.)** Általános tudomásra hozatik, miszerint Daruvár mezővárosban, a fürdő tőszomszédságában most ujjlag kiváló kül- s belsinnal, és kellő kényelemmel felépített vendéglő, a hozzá tartozó italmérési joggal folyó évi ápril hó 1-től három, vagy több egymásután következő évre szabad kézből bérbé adatik.

Az illető vállalkozni akarók közelebbről személyesen, vagy levélben is érintkezésbe jöhetnek **Daruváron** a **Jószág-igazgatósággal**.

* E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

Szerkesztői mondanivaló.

5881. Szabadka. Köszönet. Megjött mind a kettő.

5882. S. Vadna. M. M. A P. U. cautiót fizető lap, s azért adhat politikai híreket; a V. U. ezt nem teheti. Ez rövid válaszuk ön óhajtására, melyet nem teljesíthetünk. A hetenkint kétszer megjelenésnek nem vagyunk barátai. Vagy hetilap, vagy napilap! — a többi, a mi viszonyaink között, nem gyakorlati dolog. Tapasztalásból beszélünk. Különösen politikai tényeknek, a *hetiszemle* sokkal tartalmasabb, tanulságosabb, igazabb lehet, mint a *félhetiszemle*, mely nem adhatja sem a napi eseményeket, egymást kergető folytonosságban, sem azok megállapodott, tanulságos átvezetését. Tessék ebben megnyugodni, és az árfélemlésre is gondolni, mit a változás okvetlen maga után vonna. — A f. b-i képek írójának megmondjuk a mondandót. — A kívánt számokat meg fogjuk jrendelni, s ha meg kaphatók, bizvást számot tarthat ön rájuk. — A levél végén ezt nem értjük: „Nevem, mely az évi czimszalagon olvasható, ha megváltoztatható, nem meghuzott.“ Kérjük ezt világosabban kifejezni. Mi és hol meghuzott?

5883. Csongrad. Cs. Zs. és Sz. P. Okvetlen megjelenik. Mint mondani szoktuk, már a repertoion van.

5884. H. M. Vasárhely. M. M. A lap végén olvasható hirdetés szerint az akad. palota tervrajzi kiadó-hivatalunkban folyvást kaphatók.

5885. B.-Keresztúr. P. I. A redoute-épületet illető adatokat teljesen hitelesnek látszó kúrtörésből vettük. Utána járunk, kinek van igazja. — A kívánt számokat, ha vannak, elküldjük.

5886. Győr. Dr. S. J. A Petőfűre vonatkozó adat igen érdekes. Köszönet érte; bár e példát minél többen követnék.

5887. Zay-Ugróc. B. L. A trencsényi várakat illető tört. adatok szorgalmas buvárlatot tanúsítanak. Azonban abban igazja van önnök, hogy e munka a külön kinyomtatást megérdemelné. A lapban ily adathalmazt alig foglalhatna helyet. Talán találunk neki alkalmas helyet valamely nagyobb folyóiratban.

5888. Győr. H. és B. építész uraknak. Biztosíthatjuk önöket, hogy az akadémiai palota terveit mutató fényképünk teljesen hiteles. Az igaz, hogy a két külföldi építész tervei a mult nyári kiállítás alkalmával különböztek a mostaniaktól, s akkor önnök véleménye azokról teljesen indokolt volt. Azóta azonban módosultak a tervek, s mi ezen új alakjokban másoltattuk le. Orvendünk, hogy e módosított tervekről most önnök is méltányolva emlékeznek. Nagybecsű cikkeiteket mindenkor szívesen vesszük.

5889. Csongrad. S. A. A kívánt számokkal kiadó-hivatalunk drága pénzért sem szolgálhat.

5890. Puezinez. Cz. R. Üdvözljük a régi ismerőst. A cikket s rajzot közölni szándékozunk. Csak egy kis türelmet kérünk.

5891. Pozsony. Dr. B. L. A cikket végét vettük. A hiányzó számokat küldjük.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izraelit. naptár	Nap-kelet		Holdnyug.		
				kelet	nyug.	kelet	nyug.	
Február		Jan. (6)	Ádár	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	
9 Vasár.	E 5 Ep. Ap.	E 5 V. u.	28 G. Trio. k.	9 Luiza	7 18	5 13	11 58	3 30
10 Hétfő	Skolasztika	Árpád	29 Ipoly	10 Árpád	7 17	5 15	12 53	4 31
11 Kedd	Dezsér Euph	Dezs. L.	30 N. Basil	11 Dezsér	7 16	5 16	1 56	5 3
12 Szerda	Szerény, Lor	Szerény	31 Cyril	12 Lorán	7 15	5 17	3 3	5 40
13 Csütör.	Agáb, Barna	Barnika	1 Február	13 Barnik.	7 11	5 18	4 15	6 8
14 Péntek	Bálint, Máró	Bálint	2 Gy. B. a.	14 K. Pur.	7 9	5 20	5 28	6 34
15 Szomb.	Faustin	Szefgük	3 Sim. Anna	15 24 Sab.	7 8	5 21	6 42	6 59

Holdnegyed : ☾ Holdtölte 14-én, 6 óra 22 perc este.

TARTALOM.

Xántus János (arckép). — Csupa gyász. Pójer Antal. — Egy csapással két legyet. Finta Károly. — A „tengeri utó” (2 képpel). — „Gyapot a király!” — Tárház: Hogyan élünk? Kakas Márton. — A Kisfaludy-társaság közlése. — Bécsi levél. K. T. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Nyiltér. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár. —

Megjelent, és a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalában s Ráth Mór könyvkereskedésében kapható:

„A magyar akadémiai palota tervei“ egy nagy fényképezési műlapon.

Az eredeti tervek után készítette SIMONYI ANTAL. Ára 2 forint.

E valóban díszes kiállítású műlap Stüler A. berlini építész elfogadott tervén kívül a többi pályázók, u. m. Henszmann, Ferstel, Szkalnitzky és Klentze építészek terveit is hozza. A magyar közönség, mely a palota ügyéhez oly hazafiai áldozatkészséggel járult, bizonyára érdeklődéssel fogja szemlélni e művet, s ez kellő magyarázattal s irányadóul is szolgáló azon viták megértéséhez, melyek napjainkban a hírlapok hasábjain az akadémiai palota ügyében oly bőven folynak. Alulírt szerkesztőség örvend, hogy ily jelesen sikerült és aránylag olcsó műlappal hívhatja fel olvasói figyelmét.

Mint már kijelentettük, az egész jövedelem a palota építési tőkájének javára fog fordítani.

A Vasárnapi Ujság szerkesztősége.

Melléklet: Előfizetési fölhívás „A magyar nemzet elcsúsús írói“ harmadik folyamára.

Felelős szerkesztő Pákh Albert : (lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, február 16-án 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1/4 íven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás : magyar-utca 1. szám.)

Szentpétery József.

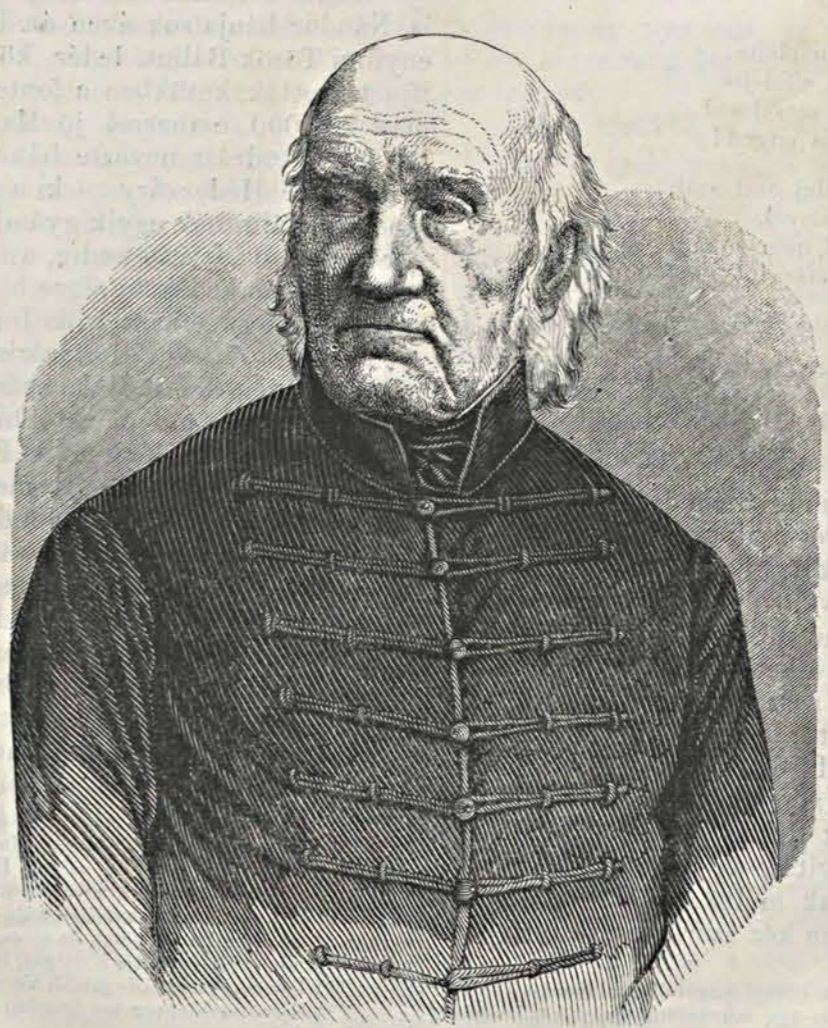
A 81 éves agg, kit egész élete pályáján a művészet és hon szerelme vezért, s kit most azon öntudat vigasztal, hogy tehetősége szerint ő is járult azon óriási munkához, mely nemzetünk műveltségére fejlődését és jó hírnevét öregbíti, oly időkben élte munkabíró korát, hol hazánkban a művészet kincseket épen nem termelt. Az ő sorsa most kétszeres mértékben hívja fel honfitársainak figyelmét s rokonszenvét. Nélkülözéssel küzdve, sokáig magára hagyatva, tört rést pusztá és járatlan utakon.

Ily férfit pillantunk meg, öreg ötvösünkben és domborművészsünkben, Szentpétery Józsefben. Ő 1781-ik évi ápril hó 12-én Rimaszombaton született, hol apja Sámuel puskaműves volt. A gyermek már kora éveiben nagy örömmel játszott apja műhelyében, és a cifrán faragott és berakott fegyverek rajzai utánzásra és kísérletekre serkenték őt.

Mint néha már a gyermek kedvenc játékaik közt rejlik azon hajlam, mihez az ifju mintegy ösztönyszerűleg nyul, úgy volt az e gyermeknél is. Az itteni esperes, Szóke Ferencz felismervén az ifju szép hajlamait, őt oly helyre kívánta adni, hol ez magát a rajzban és festészetben kimivelje. De ily helyet hazánkban, a mult század vége felé találni, nehéz volt. Az ifju Szathmáry Pálhoz került; nem festőnek, csak közönséges pictornak merem e kiszolgált gardistát nevezni, ki Hangácson falusi lakában csak időtöltésből foglalkozott a muzsákkal. Az ifju nem lelte itt azt, mit sóvárgó szíve ohajtott, és Kassára indult, hol mint inas 5 keserves évet töltött. Felszabadulása után, nagy reményekkel telve tért haza, az apai háznál vélvén pár örömteli napot tölteni; — de csalódott, mert másképp végzett a sors. Az ifju nem türhetvén apja rideg, sőt visszataszító modorát, elhagyta szülőhelyét, hogy soha többé vissza ne térjen.

E percztől fogva keserves élet-küzdelmek közt látjuk az ifjut, és azon, a lángészét gyakran jellemző nyugtalanságban, majd itt majd ott

egy rendszeres pálya megkezdésére kísérleteket tenni. Majd Lőcsén, majd Bécsben volt, olasz földre is szándékozott menni, de az 1806-iki francia hadjárat megakadályozá szándéka kivételé. 1809-ben először találkozunk vele Pesten; egy szegény kis műhelyt nyitva, küzdött azon nehézségekkel, melyek kezdő üzlettel járnak. Megrendelések, üzleti-tőke és munka hiányában, tespedés és nyomor közt látjuk küzdeni azt, ki egy magasabb pályára érte magát hivatva. — Mint a fáradt utas, ki végerejét öszveszedi, hogy kitűzött célját még alkonyat előtt elérje, így volt művésztünk is. Leke egész erejével fogott az utolsó kísérleté, egy nagyszerű domborműhöz, mely kirántsa őt azon kényszerűségből, hogy a művész kézművessé aljasulva, apróbb, durvább munkákkal legyen kénytelen életét fentartani. Ez alapítá meg híret.

szentpétery józsef.

Művészi jövője, — de nem anyagi léte — biztosítva volt. Művésztünk kis boltja előtt már hosszú sorban látjuk a látogatók hintait, és a mint a dombornut a lapos lemezről kikerekült, azon arányban terjedt alkotójának híre is. Bécs, felismerve e mű jelességét, mely „Nagy Sándornak a Granicus vízeni alkettér“ ábrázolja, azt a császári kincstár számára nagy összegért megvette. Második műve, az *arbelai útközlet*, Londonban létezik; egy régi angol lapból, melyet a 81 éves agg ereklyeként őriz, következő idézek: „Felesleges volna, Szentpétery kitünő remekművét hosszant dicsérni, mely szakértők által egyhangulag a legcsodálatraméltóbb műnek ismertetett el, a dombormű készítés története által felmutatott művek között; e művészet, ám-bár a görögök és rómaiak által úgy, mint a 16-ik századbeli olaszok által művelve, a modern művészek által végkép elhanyagoltatott, mig-nem egy magyarnak maradt fenn azon dicsőség, azt előbbi fényébe visszahelyezni, és megmutatni azt, hogy a domborművész kalapácsa és vésője (punchon), vezetve egy lángész keze által, a szobrász vésőjével vetélkedik, készítvén oly

+ 1862.

munkákat, melyek a jövőkor bámulatát megérdemlik. — Legutolsó és legszebb domborművét, mely tiszta ezüstből készült, 300 latot nyom, melyen a művész 3 évig dolgozott, és mely *Porus király fogságba esését* ábrázolja, a nemzet veszi meg a Múzeum számára, hol a remekmű régóta közszemlére van kitéve. E czélből aláírás iver köröztettek.*)

A művész öreg napjaiban is munkában tölti idejét, a vésőt tollal váltva fel, fölíantokat ír kedvencz themájáról: a vallásbeli főgazságokról. — Könyvek és irások borítják asztalát, míg a falakon domborműveinek rajzai, mint egy művészi hadjárat diadaljelei függnek.

N é p d a l o k.

I.

Szeretek galambom! Tudja meg a világ... Az élet kertében Te vagy legszebb virág. Szeretek galambom, Hogy ne szeretnélek; Nincsen, mint a tied, Oly szép, nemes lélek!	Szeretek dalt s zenét. De minek zengene? Mint a te beszéded, Nincs oly szép dal s zene. Huzhatja a cigány, Zenghetnek a dalok... Csengő hangod alatt Legjobban mulatok!
--	--

II.

Zord az idő... a virágot letépte,
De nem emészt bú, hiszen itt vagy még te.
Rám derül a tavasi nap sugára,
Kert kebelem, te vagy örömvirága!

Te vagy az én életem egy reménye,
Nélküled a világ nekem mit érne?
A szerelem ezüsttávan evezvén
Csak zsemeid szép egéből rezeg fény!

Lengj körüllem gyönyörű szép szemekkel.
Üdvét adó fényét rólam ne vedd el.
Az teszi, hogy oly derült a föld és ég,
Nélküle csak homály van és sötétség!

Oh ha szemed csillagait elvonnád:
Mit érne ugy énnekem a mennyország.
Csillagai hintnek vigaszt szívemre,
Csillagival mennyem is elsüllyedne!

III.

Kis kertemben elhervadt a nefelejt,
Soh' se hittem, hogy valaha elfelejts.
Mint lenge nád, olyan vala szerelmed,
Mely legkisebb fuvalomnak is enged!

Háborogj, zugj, dühöngj szilaj őszi szél,
Hadd omoljon mind alá a falevél.
Jó lesz nekem, jó lesz majd nem sokára,
Takarónak pusztá sirom halmára! *Losonczy László.*

Oláh Balázs és a nándorfehérváriak 1521.

Történeti rajz, írta Pauler Gyula.

Sokszor fon a közvélemény győzedelmi babért méltatlanoknak, sokszor tagadja meg azoktól, kik megérdemlétek, sokszor süti a gyalázat bélyegét a homlokra, melyet csak a végső szükség tudott meghajtani. E sors érte a férfiakat, kik 1521. Nándorfehérvárát, elhagyatva az országtól, elárulva övéik által, az ellentállásnak minden eszköze nélkül, a tulnyomó török erő ellen megtartani nem tudák. Koruk árulóknak mondta őket, és még a távol Olaszországban is Nándornak „gyalázatosan rosz védelmezéséről” beszéltek. A következő nemzedék sem törekedett az apák téves fel fogását megigazítani, és így maradt Móré Mihály, ki a vár törését védeve halt meg, „a legelvetemültebb megvetésre méltó áruló,” az Ephialtes Morgay kötelességet híven teljesítő ember, és Oláh Balázs bátor férfi, de nem a kökeménynek méltó társa a halálban és dicsőségben. Az irat, melyet ismeretlen kéz szerkesztett tetteikről

*) Ez aláírás műbenlétéről egyes jölvétők eddigi nagyjelölkü adatazásairól még bővebb adatokat reménylünk közölhetni. Addig is agg művésznök ügyét a t. közönség legmelegebb részvétélre ajánljuk. *Szerk.*

igazolásukra, századokig lappangott a könyvtárak porában. *) Csak újabb időben ismerkedett meg Európa az ostromló Szolimán naplójával, mely tökéletesen egybevág a magyar tudósítással és magában elegendő, hogy szerencsétlen honfitársainknak vitézségét becsülni tanuljuk. Főképp e két emlékre támaszkodva megkísértem hű képét adni e katastróphanak, mely közvetlen előzője volt a mohácsi napnak, megkísértem kivívni a nándorfehérváriaknak a megérdemelt elismerést, melyet tőlük 3 század megtagadott.

Az ingerültség, melyet kortársaik Nándorfehérvárnak elvessése felett éreztek, megmagyarázza igazságtalan ítélteiket. Míg Nándor, „az ország kulcsa” magyar kézben volt, a török szultánok a Száva és Alduna vidékét tul nem lépheték; elveszése után föltártul Magyarországra.

Fehérvár — a szerbek nyelvén Belgrád — a Duna és Száva összefolyásánál egy kiszögellő dombon fekszik. Nándor melléknevet — melyet Landornak is mondtak sokszor — a szomszéd Nándor hegytől kapta. **) Vára nem volt nagy; falai négyszögű faragott kövekből voltak rakva. Több tornya közül kettő vala nevezetes: az erős Nebojsza (Ne félj!), mely Szerbia felé nézett, melyről harangzúgással az ellenséget jelezték; és a Kölestorony, a dunai részen, mely az őrségnek magtára volt. A vár körül, a hegyoldalon és a sikon a város fekküdt, a folyamok mentében egyszerű, a száraz föld felé kettős fallal, mely árokkal és mintegy 60 tornyocskával. A kapukon kívül délre és keletre nyaralók, kertek, vískók fekküdt szerte rendetlenül. Nándorfehérvár Zsigmond király óta tartozott Magyarországhoz. Mátyás király és a hazafiak sokat tettek megerősítésére, és még kevésse elveszése előtt Ernst Zsigmond, pécsi püspök nevezetes összeget hagyományozott e célra. Törvény volt Mátyás korában, — és még 1504-ben is — hogy mindig 400 gyolag, 300 huszár és 500 naszádos legyen őrizetere, s azon felül a várnagyk 200 lovast tartsanak, kik mindnyájan a kincstárból pénzben és sóban, zsoldot és ruházatot kaptak. II. Ulászlónak, II. Lajosnak zavaros kormányja alatt azonban az ország jövedelmet tisztátalan kezekbe szivárogtak, megapadtak. A naszádosok évről évre föl jártak Budára, de zsold helyett csak gunyt és szitkokat hoztak **) haza. Az őrség lassankint megfogyott, mert csak néhány jobb felkü ur — mint Bakács Tamás, Ujlaky Lőrincz és főképp a kalocsai érsek Frangepán Gergely — gondoskodott az ország védbástyájáról, küldvén időnként pénzt, élelmet, ruházatot a szükkölködő zsoldosoknak.

1521. e férfiak már meghaltak, meghalt az öreg Török Imre is, Nándor bánja sok éven át. Helyette Héderváry Ferencz és fia enyngi Török Bálint, ledér, könnyelmű, mindig kiűn csapatangoló ifjú tartották kezükben a fontos várat. Hire járván, hogy Szolimán 200,000 emberrel jó Magyarország ellen, a királyi tanács Báthory Andrászt nevezte banná és küldte le gondoskodni védelméről: de Héderváry — ki a várra 8000 aranyt fordított sajátjából, és Bálintnak egyik gyámja Sulyok Balázs, nem eresztették a várho. Sulyok István pedig, a másik gyám, kit Budán szép szóval igyekeztek engedékenységre bírni, szemtől szembe kimondá a királynak, hogy míg Török Imrének a várra fordított költségeit — 1200 aranyt — Bálintnak meg nem térítik, ok a bánágot kezükből ki nem bocsájtják, akár jó a török császár, akár nem. „Mi nem akarjuk — mondá a többi közt — urunk gyermekének torkát metszeni, sőt azt mondom, ha Fehérvárát egyfelől a török császár, másfelől ő felsége szállaná meg, nem tudom, melyiknek adnók meg hamarább! Hiában mondák a király tanácsosa, hogy az ország őszámukra, a háboru küszöbén, ily nagy összeget ki nem teremthet, hogy halasztás elvesztheti Nándort. „Nem a mi hibánk lesz! volt válasza és megmaradt elhatározásánál, hogy míg pénz nem lát, a királynak egy emberét nem bocsátja a várho, nehogy azt talán hatalmukba keritnék. A királyi tanács alkudozásoktól várt sikert, a veszélyt nem látta még oly nagynak, a mint Budán szerzetést hallani: Eb hiszi, hogy a török megvegye Nándort.

A két Sulyok és sugallatukra Héderváry még egyre daczol.

*) „Az Landorfehérvár elveszésének oka e vót és így esött” Veranciss munkái között Monumenta Hungarica 2. osztály III. kötet 123—185 U. Tabernák és utána. Istvánfának elbeszélése igen hiányos, s mint Szolimán naplójából kitűnik: az eemények egymásutáni következését hamisan adja elő. Lajos király 1522 iki okmányában ugyan, nyíltan Mórét vádolja árulással, de az csak azt mutatja, mit hittek akkorában; már Istvánfany sem oly pozitív állítja a dolgot, irván Móréről: qui transfugiste fertur

**) Így magyarázza legalább Veranciss a nevet.

**) Erre nézve nevezetes Szerémi Györgynek egy elbeszélése, melyet azonban ide írni lehetetlen.

tak, midőn julius elején Piri basa nagyvezér 80000 emberrel Nándorhoz közelgetett, Héderváry akkor, az 1519: 18 t. cz. rendeletének ellenére, hogy az egyik bán mindig a várban tartózkodjék, külsvény baja, majd lakodalma miatt jószágai időzött: a két Sulyok pedig megrémülvén Nándorból kifutott, s velük a városnak leggazdagabb családai.

A két gazember nyomorult karban hagyta a várat. Ágyui már 1514., midőn Szapolyai János Zsarnó alatt kudarcot vallott, nagyobb részt török kézre kerültek, másokkal nem pótolhattak. Lőpor, élelem kevés volt, az őrség csak valami 700 magyar — mind válogatott vitéz ugyan, mert csak olyat fogadtak a vár őrizetere, de még nem elegendő sikeres védelemre. Nehán szerémségi pór, és a városnak rácz lakói, csak portyázni és rabolni jöjök, nevelék az őrség számát, de nem erejét, mert a ráczok, nem szerették a tőlük nyelvre, vallásra és szokásra nézve annyira különböző magyarokat.

Mind ezt azonban kevesen tudták. A Sulyokok hazug tudósításokban egyre dicserék vala a vár jó felszerelését, nehogy maguk pénzét legyenek kénytelenek a hiányok pótlására fordítani. A magára hagyott várban a főbb tisztokból álló hadi tanács vette át a vezerséget. Lelke Oláh Balázs volt, Török Bálintnak hadnagya régi szolgálta már a várban, és derék vitéz a pórháboru alatt. Hédervárynak helytartója Móré Mihály volt, jelentéktelen ember, jelentéktelen családnak fia, mint Oláh Balázs: míg a másik hadnagy Morgay János jó házból származott, de haszontalan, haanyag ember létere Oláh ellenében szintén nem tudott tekintélyre vergődni. Bajnai Both János azonnal a vicebának után követtezett. Bárdy László a gyalogságot vezette, Octárevics, vagy magyarul Markos Péter, a naszádosok élén állott. Mind e férfiak az őrséggel megesküvének, hogy a várat utolsó csepp vériükig védelmezik.

A törökök roppant készüléket tettek, hogy végre megvehessék a várat, mely alól legnagyobb szultánaik szegényfövel távoznának. 30000 tevé hordott élelmet, 3000 löport a sereg 300 ágyuján. Szolimán hadának zömével először Szabács felé hóm pölygött és Amhad rumiljai beglerbeg által elfoglaltatá, hogy Nándor a Száva mentében se kaphasson segélyt. Piri basa egyenesen Nándornak ment, a boszniai basa a hercegzevoinai és orbász-sági szándsákokkal Gnedistyénél a Száván átkelt és a Szerémség felől közeledett (jul. 3). Piri basa mindenek előtt Zimonyra küldött egy osztályt Bali szemendriai bég alatt, mert míg e várcska magyar kézben volt, Nándort a víz felől löni, a szomszédban portyázni nem lehetett. Zimony mint Nándornak előbástyája szinte a Sulyokok keze alatt romlásnak indult. Szkoblic Márk, horvát vitéz tartotta 450 naszádosossal és 3 taraczkkal. A rozant falak megdőltek a török ágyuk előtt és kilenczed napra a megrémül-lakosság megadást ajánlott. A törökség benyomult, de Szkoblics mintegy 100 társával halálra szánván magát, még egyszer megrohanta őket. Dühös tusa után, bajtársainak és 300 ellenségének holtteste felett, sebekkel elborítva elfogatott. A törökök kérdék, mért nem adta meg magát! „Mert megesküdtem, hogy védeni fogom! volt a kissé felocsudott bajoknak büszke válasza. Nem is tettem t bánom, hanem azt, hogy élve vontatok ki a várból.” A böszült törökök, a nándoriak elrettentésére, egy földühített elefánt elé dobák, mely ormányával felkapta és összetörte a haldokló Szkoblics Márkot.

Szkoblics példája még inkább fellekesíté a nándoriakat. Piri basa Margit estéjén (jul. 13.) tevé az első lövést a városra, s dél felé aknákkal iparkodva a falakhoz közelíteni. A magyarok gyakori kirohanásokkal válaszoltak. Majd betörték az ellenség üregibe és lelővék a munkásokat, majd az ágyukig hatottak, s azokat beszegeztek, megrongálták. Sokszor győztek, ellenséges lobogókat foglaltak el, mások visszaverettek, de a törököknek minden talpalatnyi földet véresen kellett megvásárolni. Midőn Szolimán (jul. 31.) a jancsárokat az ostromra hozta, Pirinek még kevés remény-sege volt a várat megvehetni. A szultánnak megjelenése új lendületet adott az ostrommunkálatoknak. Szolimán becsületbeli dolognak tartá Nándor kivívását; mindjárt másnap a falakat megszemlélte, s aug. 3-án — miután 2-kán egy sikeretlen támadásnál 500 török maradt a vár árkában — másodsor rohamot parancsolt. Két akna föllobbant, két helyen romba döntve a falakat. Szolimán fényes pompával maga is megjelent a vár előtt. Piri és Mustafa basák egy-egy osztályt vittek a falakra. Oláh Balázs és társai, kikben még kevés kár esett, reggeltől estig megállották a törése-

ket, véresen visszaverték a támadásokat. A jancsár aga, Bali, megsebesült, 5000 török vitéz halva maradt.

Szoliman most két rácz szökevény tanácsára, melyet a várban hajdan fogva volt törökök támogattak, a vizivárosra irányzá a támadást. Amhad basa, ki Szabács alól jött, éjjel megszállá a Száva torkolatnál fekvő erdős szigetet, s gyorsan felhánt sánczok mögül megkezdi a lövetést. A falak e részen sokkal roszabb karban voltak, mert a két folyam elegendő védelemnek látszott. Már aug. 4-én lángba borult a malomtorony, e résznek főerősége és a magyaroknak nem voltak nehéz ágyuik, melyekkel Amhad lövegeit érheték, elrothatták volna. A város falai a törökök ujjongása mellett mindenfelől roskadoztak, Oláhnak nem volt elegendő anyaga betölteni a töréseket. A rácz lakosok csüggedten láták a pusztulást, és nem gyamolíták a magyarok emberfeletti erőködéseit. Aug. 8. Piri basa keletről, Mustafa nyugatról és Amhad délről a városra értek. A kevés magyar kétségbeesetten vívott a beözönlő ár ellen. Jobbról, balról betörték a törökök, házról házra folyt a küzdelem. A magyarság a várba szorult. A viziváros őrei, a ráczok nem várván a támadást, üszköt vetettek házaikra, és eszeveszetten a hegyen fel, a vár felé rohantak. Oláh és Both nem akarták befogadni a csöcseléket, de Mórénak közbenjárása — hogy nevelik a védők számát — megnyitá nekik a kapukat.

Aug. 9. parancsot vett a törökök, kezdje aláaknázni a vár tornyait. 10-én a város három pontjáról lötték a várat. Az ágyuk dörgése mellett, sípok, dobok, trombiták folyvást zengtek, hogy a figyelmet a földalatti munkától elvonják. A várbizret már 400 magyarral olvadott le Oláh Balázs Mórével mindig a falakon járt, gondoskodott a törökök betöméséről, vigasztalá a sebesülteket, és buzdítá, lelkesíté azokat kiket az éjjeli nappali munka kimerített. Pélldája sikeretlenné tevé a törököknek naponként megújuló kiáltozását, adják meg magukat a várbeliek. Azonban minden készlet fogyatékán volt: míg az ellenség új meg új hadakat hozott táborába.

Aug. 15. egy nő szökött ki Piri basához és hirt vitt a várban uralkodó szükségről. Szolimán, ki eredménytelen támadásait annak tulajdonítá, hogy mindig csak hadának egy részét küldte a falakra, a következő napra általános rohamot parancsolt, melynek szemlélésére a vár alatt sátrat készítettet magának. A török s reg aug. 16-án ugy ellepé köröskörül a falakat, hogy Nándorfehérvárból csak az épületek tetei látszottak ki. A magyarok látván a végső veszedelmet, egybetevén mind éltükét, halálukat, erősen őtalmazták a törést, a fokot. Amhad basa dühösen betört, néhányszor a várpiaiczig nyomult, de mindannyiszor kétségbeesett küzdelem után kiveretett. Itt esett el Móré Mihály, itt az őrségnek több hadnagya.

De a törökök is rakásra hulltak, 7 zászlót veszettek, és midőn a nap leáldozott, „a magyarok tisztán elverték volt az ellenséget.”

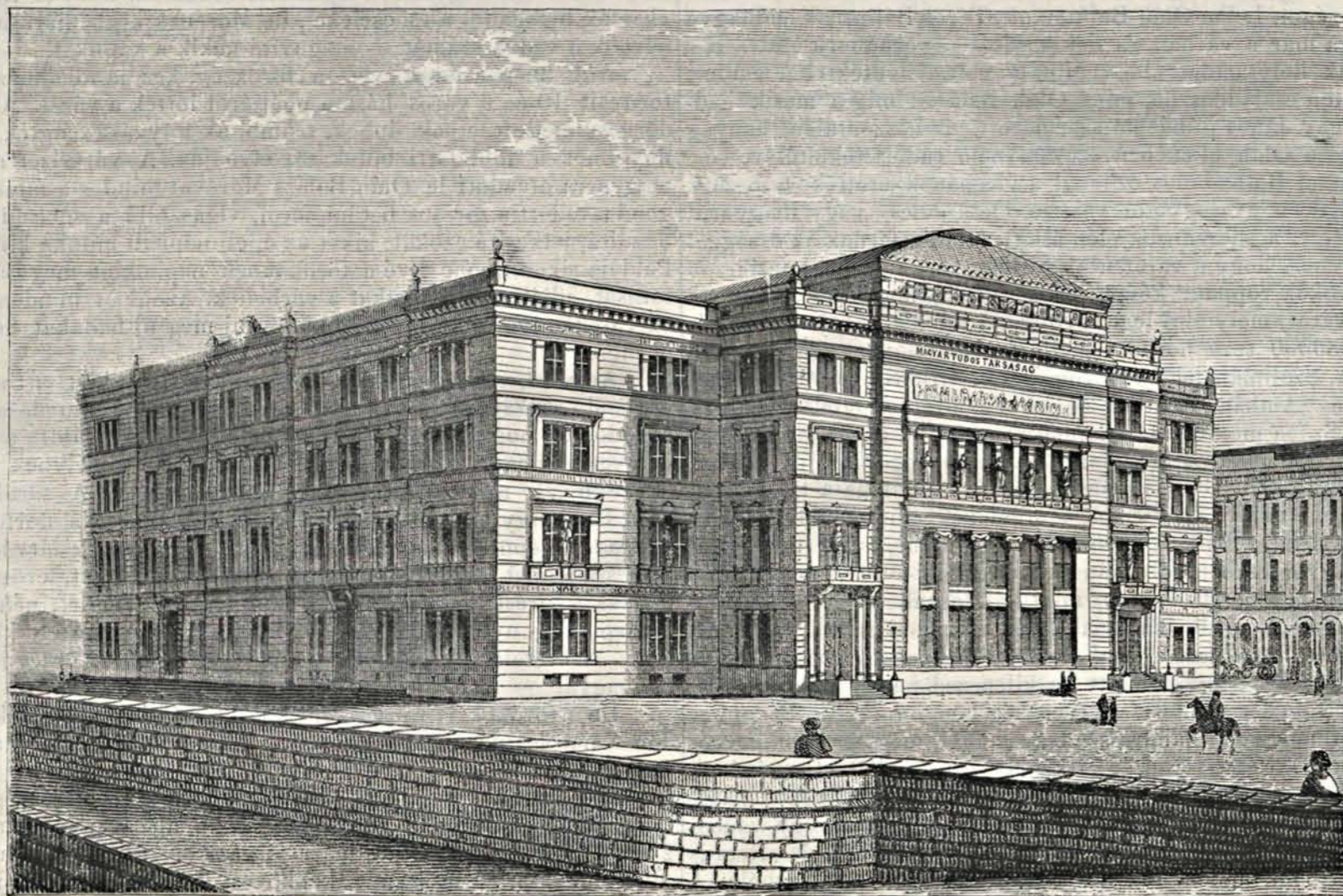
Szoliman — mondják — sirt dühében vesztéségén, gyalázatan, de azért Amhad vitézségét kaftánnal, aranyos karddal és 2000 darab arannyal jutalmazá. Az ostrom folyt, de lankadtan. A Nebojsza orma leszakadt, kénköves, kőcosz tüznyilak repültek két napig a tetőkre, de a magyarok készen tartott vízhordókból elfojták a lángokat. Hire járt, hogy Lajos király közeledik. Szolimán habozott, eléje menjen-e, vagy visszavonuljon Nándor alól. A szegény magyarok örömmel látták a törésekről, hogy kezdik helyeikből mozdítani az ostromágyukat, és újra reméltek a végszükségben. Nem volt már több löporuk két másánál, az élelem kevés fött kölesből állott, az ital sáros vízből a csatorna fenekéről. Egy hordóban volt még kis maradék bor, melyet Oláh a sebesültek számára tartogatott.

Mind ezt Oláh és Morgay János, ki Móré helyébe lépett, tudták legjobban: tudták, hogy a várat még csak néhány napig védhetik, hogy a király segélye bizonytalan, alig remélhető. Morgaynak semmi kedve sem volt meghalni. Még a szabadulás esetére is előre látható, hogy minden dicsőség Oláhra fog háramlani; árulást forralt tehát, melynek jutalmát ő várhatá. Aug. 24-én este a törökök közé, és a szultán elé kívánczozott. Hatalmas császár! mondá Szolimánnak, ne menj el Fehérvár alól! Fejemmel állok jót, hogy harmad-negyednapra megveszed. A magyaroknak meg kell adni a várat, mert igen megfogytak; a főnép mind elveszett, 400 ember alig van benne, az is mind elfáradt. Élésük, vizük elfogyott, s a

mi löporuk maradt, alig elegendő még egy ostromra. Töresd e várat a viziváros felől, hol a falak vékonyak, könnyebben is ostromolhatók. Ha éltük szeretik, meghódolnak, ha nem engednek, ugys megveheted. A nagy, ur örömeben aranyos kaftánt, pénzt és paripát ajándékozott neki, és az ágyukat azonnal a Dunára néző bástyára, a kölestoronyra szegezteté. Most látták a várbeliek egész nagyságában a czudar Morgay árulását. A ráczok megrémülve nyilakon czédulákkal lödözgettek ki, hogy készek magukat megadni, ha 8—10 napig segítség nem jó: de a törökök mitsem törődve, rohamra készültek. A magyarok még rendületlenek voltak. „Atyámfiai, vitézek, mondá nekik Oláh Balázs, most már minden ember csak Istennek ajánlja lelkét, mert látjátok, hogy az áruló elárult minket, de azért atyámfiai! legyünk ember-ek! Tisztesség gel ettük eddig kenyérünket, tisztességünkre haljunk meg is hitünk mellett. Még mi bennünk véget tesznek, addig, ha mi emberek leszünk, sok pogányunk kell elesni!”

Ugy történt. Aug. 26 án a törökök a vizvárnak romba lőtt falaira felhátak. A mily dühös volt a támadás, olyan elszánt védelemmel találkozott. A magyarok minden löporukat kilőtték, a

meg várát, mert bizony kár volna hiában elveszni oly jó vitézeknek, ki fogja őket megjutalmazni? Megtevék már eddig is kötelességüket, leölték magukat jobbára eleségeiknek; vizüknek, golyójuk- és löporuknak fogytáig ellenállottak, mit ő szintugy tud mint Oláh Balázs. Nem volna-e jobb, ha életben maradván, vitézségüknek jutalmát vehetnék? Fogadják el tehát a szultán kegyelmét, ajándékait, és lássák, mit miveltek velem! Mutogató jó lovát, ruháját, pénzét, de Oláh félbeszakítja: „Te nem jámborul cselekedtél, elárultad Istenedet, hitedet; elárultad minket. Szintoly áru ókka akarsz tenni, mint magad vagy? Mondd meg a császárnak, hogy nem ő adta nekem Nándorfehérvárát, hanem a magyar király, kinek megesküdtem, hogy mind halálig védeni fogom. Azért, míg közlünk csak egy fennáll, fel nem adjuk, s míg tölünk megveszik, sok tar főnek kell elesni.” Morgay török társa iparkodott most a kemény férfit megtántorítani, ígervén szabad elvonulást és gazdag hűbéreket, ha a szultánt uralni akarják. Morgay sem szünet meg beszélni, és az őrséghez fordult: Mit használ, ha engem szidalmaztok? Ha volna okotok bizni valakiben, azt én is tudnám, de nincs. Nem is mivelné a császár ezt veletek, mert tudja, hogy

A magyar akadémiai palota tervei: II. Szkalnitzky Antal terve.

törökök futottak, és vezérek közül Karacsá basát, Mahmud ágát, és Iskendrt sebesülve vitték táborukba. Ezt nem várták, és Morgayra támadtak: mi dolog, hogy ezek még így védelmezik magukat? Többen vannak, mint te mondád, és porukat nem kimélik. „Nincs különben, mint mondám, szabadkozott Morgay a szultán előtt, de Oláh Balázs, a vicebán, keményszívű ember, s a mi kevesen vannak benn a várban, jó legények, halálig sem akarják megadni magukat, mert attól félnek, hogy itt künn is levágják őket, s inkább akarnak benn meghalni, mint künn lemészároltatni. Ha felségednek tetszik, elmegyek egyik főemberével hozzátok, hadd szóljak, s ha biztathatom őket, hogy fejükkel marhájukkal szabadon mehetnek Magyarországba, talán megadják magukat.” Szoli man fölhatalmazá, hogy nemcsak életük megmaradását, hanem még ajándékokat is ígérhet a magyaroknak. Morgay magára vette aranyos bársony kaftánját, ezüstös pártá övét, a szultántól nyert szkuftját, s ajándéklóván egy török kíséretében a töröshöz közeli-tett. Már messziről kiáltá, hogy nem ellenséges szándékkal jó, hanem beszélni akar Oláh Balázsszal, ki a töröshöz lépett. Morgay megmondá neki a szultán ajánlatát, és csábítgatni kezdte: adja

anélkül is megvehetné töletek a várát, hanem én könyörögtem, ne vesztené el titeket, kegyelmezzén meg, fogadjatok tehát szót! Tudod Balázs uram — folytatá — hogy én kegyelmednek mindig jó barátja voltam, most is az volnék, nem akarnám veszedelmedet. Mit használ, ha magadat és e sok jámbor vitézt elveszted? A császárnak már csak egy ostroma ellen sem állhatva, egy sem marad meg közületek. — Nem szükség erről szólanod, volt Oláhnak végső válasza, mert nekem annyit nem ígérhetsz, nem ijeszthetsz úgy, hogy élve e várát megadjam! — Mindnyájan el voltak szárvá a halálra.

(Végső képek.)

A magyar akadémiai palota tervei.

II. Szkalnitzky Antal pesti építész terve.

Megigértük olvasóinknak, hogy a magyar tud. Akadémia építendő palotája számára készült 5 tervet hű rajzokban be fogjuk mutatni. Mult évi folyamunk 37. számában Henszlmann Imre tervét, melyet Gerster és Frey pesti építészek társaságában nyújtott be. Ezuttal szép tehetségű pesti építésznök, Szkalnitzky Antal

tervét hozzuk, mely mint fiatal hazánkfianak itthoni első nyilvános fellépése, az illető körökben nem csekély figyelmet ébresztett. Már néhány év előtt, midőn Szkalnitzky arczképét s rövid életvázlatát közöltük, volt alkalmunk, e művész külföldi diadalairól meg emlékezni.

Most csak örömmel fejezhetjük ki, hogy akkor kifejezett reményeink a művész hazatérése után oly hamar teljesülésnek indultak.

Az ő terve szerint épül most Frankfurtban egy nagy hangverseny-palota és a debreczeni állandó színház. — A többi terveket gyorsan hozandjuk egymásután, s akkor nem fogjuk elmulasztani, azokat illetőleg, néhány közelebbi adattal is szolgálni.

Mikor ott állt koporsója mellett, — Oldalánál zokogott két gyermek; De azóta ezek is felnőttek, „Szilaj legény,” „szelid leány,” Így nevezték őket.

Hálával a fiú nem vesződött, Kaptá magát, csikósok szegő löst, De lovától bucsúznia kelle: Besorozták, el is vitték, Azt se tudni merre?

A leányt meg, a mint kivírta, Nem hervasztá a szerelem kinja. Férjhez mene; haj! de ő is távol, És az öreg nem bír válni A Tisza partjától.

Tiszapartnak haltermő vizétől, Fűzerdőnek arnyas rejtekétől... Szegény öreg! sokszor szóla ekkép: „Ha meghalok, poramat A hantok itt fedjék.” —

Ott üldögél leve a halakra, Lesz-e vajjon fogás, találgatja, Nem mozdulna a févilágért sem, — Csak pipája ha kialszik A nagy figyelésben.

Kulifony Ede.

Képek a hazai népéletből: XV. A vén halász. (Jankó rajza után.)

A vén halász.

Kanyarodik a Tiszának partja, Arra hajlik merre kedve tartja, S hogy vizét a rekkenéstől védje: Árnyat vető fűzek alá Hűtekezni tér le.

Árnyat vető fűzek oltalmában Vén halász ül egyedül, magában, Agg csontjának kemény már a pandal, Így bundája éjjel paplan, Lágypárna meg nappal.

Borus szemmel néz a vitzükörre, Hej! mikor még ezt lapátja törte... De mi haszna, — öregsegre jutván, Elragadná kis ladikját Most a szilaj hullám.

Reszket a kéz, elgyöngüle karja, Kifogott a sebes folyó rajta; Pedig egykor legény volt a gáton, Mezzeföldön ritkított Párját Tiszaháton.

Régen volt az. — Ha visszazogondol rá, Az elmúlt csak álomnak mondná; Nem csoda, hisz boldog vala akkor, Csók altatá minden este, S az költé hajnalkor.

Most pedig még kunyhója is néma, Többé nem a boldogság hajléka, Elköltözött belőle az élet: Az a barna kis menyecske Régen a siré lett.

Az ember életének legelső szakában.

Min len csiny, pajkosság, mely a gyermekben van, azzal együtt neveltetik föl, s ha a gyermekből egykor gonosztevő lesz, annak oka a rossz nevelésben keresendő. Mert gonosztevőnek éppen úgy nem születik senki, mint nemes érzelműnek; ezéé úgy, mint amazzá csupán a nevelés teszi az embert. Azért minden művelt szívű egyén a rossz embert úgy tekinti, mint egyikét azon szerencsétleneknek, kik gonoszságukért kevésbé felelősek, mint első nevelői.

Rendszerint, azonban hibásan, az ember nevelését csak iskola-éveitől kezdve szokták megítélni, minden tekintet nélkül arra, hogy minő bánásmódban részesült gyermeké első éveiben, holott pedig éppen ezen kor a legfontosabb az ember egész jövőjére nézve, úgy hogy az erkölcsösség alapjának sajátlag már a 4—5 éves korig meg kellett vettenie. A legtöbb szülő, fájdalom, azt hiszi, hogy nevelői tisztének tökéletesen megfelelt, ha gyermekeit iskolába küldi, nem gondolva meg, hogy ott észtehetőség ugyan kiképeztetetik, a valódi nevelés azonban, kell, hogy már előbb otthon bevégeztetett legyen. S a házi nevelés legfőképen az anyát illeti; az ő fel-

adata, gyermekre a legelső s leghatásos befolyást gyakorolni, úgy hogy az ember nevelését már anyja keblén legnagyobb részt bevégezze legyen. A már fölszerűlt gyermeket tanítani, szellemi tehetségeit kiképezni lehet, de nevelni már késő. Azért anyák! neveljétek gyermekeiteket, a míg lehet, s vegyétek szívetekre Jean Paul következő szavait: „Megvetés érdemel azon nő, ki unadkozni tud, ha gyermekei vannak.“ Hanem természetesen, hogy az anya jól nevelhessen, kell hogy ő maga is célszerű nevelésben részesült legyen s azt egész életén át tetteivel is igazolja.

De hát mi annak oka, hogy a legtöbb gyermek már legelső éveiben rosszul neveltetik, s honnan van az, hogy a gyermekek, mint a tapasztalás mutatja, már erkölcsileg többé kevésbé elosenévedve jutnak a tanítók kezeibe?

Ennek oka abban rejlik, mert első nevelők, t. i. az anyák, szerencsétlen elfogultságukban azt hiszik, hogy ha majd a gyermek értelme kifejlődik, a többi jelesül az engedelmesség, a jónak a rossztól való megkülönböztetése, önként fog következni. Ha a gyermek valami csinót követ el, hányszor lehet az anyától efféle nyilatkozatot hallani: „Hiszen nincs ez, mit tudja ő, hogy rosszul cselekedett? Majd ha megokosul, bizonyosan nem fog ilyet tenni.“ Nincs ennélfelül veszedelmesebb elv a nevelésben, mert ha a gyermek esze kinyílt, s meg tudja is különböztetni a jót a rossztól, hiányozni fog benne a jóra való hajlam, mit az anyának kellett volna jó korán a szívébe csépettetni. Azután eszébe jut az is, hogy cselekedett ő már hasonlót előbb is, a nélkül, hogy megfenyítették vagy csak megdorgálták volna is érte: mért ne tehetné tehát ugyanazt másod-sőt akár hányad ízben is? gondolja magában. Ha pedig egyszer a rosra való hajlam szívében meggyökerezett, nehéz azt már azután onnan kiirtani, vagy épen lehetetlen. A fát, míg fiatal, meg lehet hajítani, de ha egyszer megerősödött, inkább kettétörök, hogyszem meghajolna. All e szabály az erkölcsi világban, az ember nevelésében is.

Vannak oly anyák is, a kik azt hiszik, hogy az ember már születésekor bizonyos határozott vétkeket és erényeket hozhat magával a világra, s hogy ennél fogva az első esetben úgy sem lehetne a bajon segíteni, míg vizsont az utóbbi esetben a veleszületett erények és jeles tulajdonok, minden külsőség nélkül önmaguktól is kifejlődnek. Az ily anyák saját és gyermekeik szeméremtelenségére nem tudják, hogy senki sem jónak, sem rossznak nem születik, hanem mind a kettőre megvan benne a hajlam, a képesség, s épen ennek mikénti kifejtése függ a neveléstől. Mi lenne az emberiségből, ha a gonoszúságot, erkölcsatlenséget már születésünknél magunkkal hoznánk? Lehetne-e akkor a bűnöst igazságosan megbüntetni, oly valamiért, a miről ő nem tehet, mert hiszen e-ak azt cselekedte, a mit már születésekor magával hozott? Ha bűnökkel és erényekkel születnénk, akkor a jó cselekedet jónak s a rosszat rossznak nevezni nem lehetne, mert mindkettőtől csak úgy lehet szó, a tetteiket szabad akarat vezérlé; pedig ha erkölcsi minőségünk már születésünknél el volna határozva, úgy szabad akaratból mitsem cselekednénk.

Az ily anyák továbbá nem tudják azt, hogy az újszülött gyermek hasonlít a mintanyaghoz, mely a mintász ügyességéhez képest ilyen vagy amolyan idomná alakítható; s hogy kora szoktatás által az ember, ha egészséges szervekkel (különösen ép agyvelővel) született, mind testi, mind szellemi és erkölcsi tekintetben a tökély igen magas fokára emelkedhetik.

A legtöbb anyá gyermekei első nevelését, fájdalom, a véletlenre bizza, melynél a dajkák, szolgálók, nagynénék s nagyanyák játszószák a főszerepet; az ily anyák, arra számítván, hogy gyermekeik majd az iskolában megjavulnak, lehető legtöbbet tesznek azok erkölcsi s értelmi tehetségének megtartására. Ha aztán azt tapasztalják, hogy elkenyveztetett, elhanyagolt gyermekeik az iskolában nem javultak meg annyira, a mint előtűtötték, akkor a helyett, hogy a hibát, a mint kellene, önmagukban keresnek, a szegény tanítókat vádolják vele, minden bizonynyal méltatlanul. Ily szülők, fájdalom, igen számosan vannak, még pedig az ugynevezett művelt osztályban is.

Mivel kezdődik sajátlag a ferde nevelés? A csecsemő ide s tova hordozásával, hintázásával, ringatásával stb. Tudniillik a legkisebb gyermek is csakhamar annyira megszokja e mozgásokat, hogy sir, ha azokat nélkülöznie kell. Ha már most a síró gyermeket dajkája vagy anyja a főnnebbi módon igyekszik csitítani, a kis porong csakhamar megtanulja, hogy sírás által elérheti kívánságát, s önféjűvé, durczássá, makacsodóvá válik. A mely gyermek hordozás, ringatás vagy éneklésre sírásával felhagy, bizonyosak lehetünk benne, hogy az már el van kényeztetve, s lehetőleg sietniünk kell, őt e makrancoskodásról leszoktatni; ha csupán rosz szokásból sir, hagyjuk fekhelyén, hadd sírjon, míg kedve tartja, gyermekcsírás ne indítsa meg szívünket, nincs abban fájdalom; s ha a szemlátomást sokáig durczaszkodik, nem árt neki, ha egy kicsit megpaskoljuk. Gyermekcsírás illetőleg, az anyák tartásuk mindig szem előtt, hogy egy jól nevelt, egészséges gyermek csak a következő esetekben szokott sírni: 1) ha éhes vagy szomjas, s ekkor felhagy a sírással, ha megszoptatják; 2) ha fekhelye nedves vagy hideg, s mielőtt ez ok eltávolították, azonnal lecsillapul; 3) ha beleiben légtorlódás történt, s ekkor el lehet a gyermeket csitítani elővett alkalmazás vagy hasának dörzsölése által. Ha ez okok egytse sem forog fenn, s a gyermek mégis sir, akkor kétségtelen, hogy el van kényeztetve. És ez a tapasztalás szerint leggyakoribb oka a gyermekek sírásának.

Az ember, életének legelső éveiben, minthogy agytevékenysége érzéki benyomások által még kevéssé föl nem ébresztetett, minden öntudat nélkül él, s mozgása és sírása egészen önkéntelen. Csak lassankint érző idegeire és agyára történt ismételt benyomások folytán, tehát megszokás által fej-

lődik ki benne a tehetség a kellemes és kellemetlen érzelmek felfogására. Sok idő kell ahhoz, hogy a gyermek az egyes benyomásokat megkülönböztetni tudja. Hogy a csecsemő az anyatejet kellemesen találja, előbb bizonyos ideig szoknia kell hozzá, s addig a legkésőbb anyát is csak azt a benyomást teszi rá, mit az anyatej. Epen így áll a dolog minden más érzéssel is, s azért az anyától függ, hogy gyermekében minél több szükség érzetét ébressze föl, mi ha egyszer másszor be nem töltetik, a gyermek makrancos sírással igyekszik kívánságának érvényt szerezni. Azért legelőbb szabály legyen a nevelésben: a gyermektől mindazt elfogni, a mihez nem akarjuk, hogy hozzászokjék; ellenben azt, a mit második természetévé tenni kívánunk, újra meg újra ismételn. Gondoljuk meg, hogy a gyermek már akkor képes, bizonyos, egész életére kiható benyomásokat elfogadni, midőn még nem is sejtjenök.

Ha a gyermek kívánságát, követelő sírása folytán mindig teljesítjük, ezáltal az akarategyengeség mellett a leghatározottabb önkényt fejlesztjük ki benne, s ekkor aztán ne csodálkozzunk, ha az ily gyermek mindig azt teszi, a mi neki tetszik, s ha az önmérséklésről s engedelmességről, mely a gyermekek legelső erénye, szó sem lehet. Pillantsunk csak be valamely gyermekszobába, s bő alkalmunk lesz tapasztalni, mily zsarnok uralmat gyakorolnak a síró gyermekek hozzátartozók fölött, kik valóságos rabszolgaként sietnek teljesíteni a kis zsarnokok minden veszélys kívánságait. Hogy lehetne ily nevelés mellett a gyermekekben megvetni az erélyesség, szellemi önállóság és jellemzilárdság alapjait? Oly nevelés az önfeláldozás és jótékonyság erényeit is már legelső csírájában elfojtja. Még azt sem szabad a gyermekeknek megengedni, hogy maga mellé játszóársat követeljen.

Nagy hiba a nevelésben az is, hogy a szülők gyermekeiket a fájdalom és kellemetlen érzelmek fölötti önmuralmat illetőleg rosszul szoktatják, hogy számtalan dolog iránt ellenszenvet keltenek föl bennök s általában úgy nevelik, hogy minden csekélység meglepi, zavarba ejti s kihozza őket a rendes kerékvágásból. Hanem természetesen e tekintetben maguk a nevelők is ferde neveltettek, s a gyermek előtt rosz példával járnak elő, midőn mindentől undorodnak, mindentől megrettennek, meglepetésökben lélekjelenlétüket elvszták sat. Sohasem szabad feledni, hogy a gyermekekben az utánzás ösztön oly nagy, hogy környezetétől úgy a jót, mint a rosszat csakhamar eltanulja, megszokja, sajátjává teszi. A példa tesz a gyermeknevelésben leg-többet.

S ha a gyermekkel bánó nyalakodik, hazudik és csal vajjon a gyermek ezeknek ellenkezőjét fogja-e megtanulni? — Nagyon rosz szokás az is, ha midőn a gyermek elesik, vagy egyébként megüti vagy megsérti magát, fölülte hangosan sajnálkozunk, jajveszékélünk s hogy lecsillapítsuk, szenvedélyesen csókolkjuk, csirógatjuk. E helyett inkább úgy mutassuk, mintha észre sem vettük volna, hogy elesett vagy megütötte magát, s legelőbb a körülményekhez képest igyekezzünk megnyugtanni, biztatván, hogy semmi baja sem történt. Ily esetben a gyermek ugyanis többnyire csak azért sir, mert megijedt, ijedtségét pedig jajveszékélésünk, nagy sajnálkozásunk által csak öregbitenők. Ha a gyermek rosszkedvű, békétlenkedik, fölvidítására nincs jobb mód, mint ha folytonosan elfoglalva tartjuk, az az ha elegendő alkalmat és eszközöket nyújtunk neki a játszásra.

Hogy a gyermekek már leggyengébb korukban képmutatókká, hazugokká, sőt mi több, tolvajokká nevelhetők, arról akármely gyermekszobában meggyőződhetünk. Csakhogy itt e bűnököt, fájdalom, nem tekintik bűnöknek; vannak szülők kik gyermekeik csinnyainak még örülnek is, s nem győzik mondogatni, hogy az ő kis fiaiskájok (vagy leánykájok) mily okos, mily furfangos, találmányos esze van! Mi lesz még belőle, ha az Isten megengedi, hogy nagya nőjön! A tolvajúságot a gyermek rendszerint csakron és más nyálánkságokon szokta megkísérteni, s ha csinnya sikerül és büntetés nem érte, máskor is felhasználja az alkalmat a lopásra. — „Ugy-e, kedves anyukám, te nem tetted azt, ugy-e, nem tetted?“ kérdezzeti a mama kedves hától mindaddig, míg ez végre csakugyan eltagadja pjkos tettet, mit bizonyára megvallott volna, ha anyja komoly vagy épen szigorú hangon kérdező vala. Es kész a hazugság, a csalás. — Ha a kis fiu nagyobb testvérétől valamit titkon elvesz, s ez utóbbi sajátját visszaköveteli, ebből sírás, civakodás támad; most közbelép a mama, s ekként szolgálta igazságot, a nagyobbik gyermekhez szólván: „Te vén kamasz, már megint kötődöl azzal a gyerekkel? el ne méréd tőle venni (azt a könyvet), hadd játszzék vele, nem eszi meg!“ „De mama, nekem tanulni kell, még nem tudom a leckémet,“ veti ellen a nagyobbik gyermek. A perputvar közben belép az apa. Ő bizonyára okosabban itéi, gondoljuk magunkban. A mama elmondja a civakodás okát, mire az apa salamoni bölcseséggel így itél: „A könyv Sándorkánál marad. Mostanában ő az ur a háznál (1) Ha nem tudod a leckémet, mért nem tanultad meg előbb? Sándorka most játszani akar a könyveddel. Tudod, hogy milyen követelő, s a mit ő akar, annak meg kell lenni!“ Oh bölcs apa! Nem gondolod meg, hogy míg ezáltal nemesak gátolod nagyobbik fiadat a tanulásban, hanem szívőben testvéri gyűlöletet is kelthetsz, s rosz példaadással elhinted benne az igaztalanság magvát; addig kisebbik gyermekedben a más tulajdona iránti tisztéletet első csírájában elfojtod. Őt követelővé, önféjűvé, zsarnokká neveled! Efféle jeleneteket csaknem minden háznál láthatni, a hol gyermekek vannak. De az ily ferde irányú nevelés később meg szokta magát boszulni a szülőkön. Ily gyermekek, ha felnőnek, követelők és önféjűsögek által a kiállhatlanságot boszantják, gyötrök szülőiket. — Ha a gyermek csupa makacsaságból nem akar enni, az anya azzal ijeszteti, hogy mindjárt maga eszi meg, vagy testvéreinek adja. Más alkalommal így szól a kis gyermekhez: „Nézd, mi szépet hoztam neked, ilyen testvéreidnek nincs.“ Ily beszédek folytán a gyermek irigygyé-

önzvé lesz, helyett, hogy szívében a jótékonyágrai hajlam élesztetnék. Szomorú dolog, hogy a szülők és nevelők be nem akarják látni, hogy a gyermekben már 3-4 éves korában, midőn az öntudat ugyszólván még egészen hiányzik, a jó és jogoság érzetét pusztá szoktatás által annyira meg lehet gyökereztetni, hogy midőn a gyermekből felszűrődött ifju és férfi lett, akkor is bármily körülmények közt derekasán állja ki e tekintetben a tűzpróbát.

Az őszinteséget és igazságszeretetet azáltal lehet legkönnyebben a gyermek szívébe oltani, ha a szülők is mindig nyíltszívűek és igazságosak gyermekeik irányában, ha ezek ravaszága, hazudozásai fölött sohasem nevetnek, hanem ellenkezőleg még az ártatlan hazugságot is megfenyítik őket. A mások sajátja iránti tisztéletet azáltal lehet a gyermekben fölébresztetni, ha nem engednek meg neki mindent elvenni, a mit szemé szája megkíván, de másrészt az ő játékszerreit se vegye el tőle senki.

Legnagyobb s legáltalánosabb hibája a gyermekeknek a szófogadat lanság. Még ha engedelmeskednek is, azt csak többszöri parancs, sőt fenyegetés vagy gyakran jutalomígérés mellett teszik. Mi hát annak oka, hogy az engedetlenség, mely a későbbi nevelés legfőbb akadályává tekintendő, csaknem minden gyermek hibája? Itt ismét a szülőknek kell vádolnunk, kik igen gyakran elnezik, ha gyermekeik az ő parancsukat nem teljesítik. A bajt könnyű volna megelőzni azáltal, hogy a szülők mindig egyenlő és következetes bánásmóddal által szoktatnák gyermekeiket a szófogadálshoz; mert ha a gyermek azt tapasztalja, hogy egyszer-másszor kibújhatik a parancs teljesítése alól, kedvet kap, ezt annyiszor a mennyiszor megkísérteni. Azért sohase parancsoljunk vagy tiltsunk el a gyermeknek olyasmit, a mire nézve minden áron engedelmeséget követelni nem szándékunk, de aztán a mit egyszer komolyan akarunk, abban semmiféle körülmények közt engedelmeknek ne mutatkozzunk, s ha a jó szó nem használ, büntetéssel se késünk érvényt szerezni parancsunknak. Azon rosz szokástól pedig, hogy némely szülő jutalomígérés által igyekszik gyermekét szófogadásra bírni, a szülői tekintély fenntartása végett is ovakodni kell.

Végül az anyáknak s általában minden gyermeknevelőnek szívére kötik azon elvet: hogy a gyermekben minden jónak alapja már a 4-6 éves korig megvetendő; ezen kor után a büntetésnek tulajdonképen már nem is volna többé szabad a nevelésben előfordulnia, mert egy jól nevelt gyermekre nézve a szelid intés is elégséges, hogy a parancsot vonatkozás nélkül teljesítse, s a tilalom ellen ne cselekedjék. Hogy azonban ily gyermekeket nevelhessünk, a jelenleg divatozó nevelési elvekkel, a főnnebb mondottakhoz képest, szakitanunk kell; s azért meggyőződésünkből tesszük magunkévé e mondatot:

„Adjatok jobb anyákat, s jobb lesznek az emberek!“

Történelmi kalaszatok.

Ista Lehoczky Tivadar.

(Folytatás).

IV.

A történelemből tudjuk, hogy I. Rákóczy György, erdélyi fejedelem, midőn III. Ferdinánd királlyal csatára szállott, 1643-dik évi áprilisban a francia és svéd királlyal oly szerződést kötött, miszerint azok neki első évben 200, a következőkben 150 ezer tallért fizetnek a háboru költségeire s 3000 gyalogot tartanak a fejedelem hadában. Rákóczy ezután az engedelmet, Ferdinánd ellen hadakoznia a szultántól pénzen megvásárolván, 1644. elején a háborut Kassa megkiszállásával megkezdte. A háboru változó szerencsével két évig folyt, míg végtére 1645. decz. 16-kán a híres *linezi béke* megkötetett. . . . Az alább látható eddig még nem közöltetett régi oklevél, (melynek eredetije munkácsi Cserszky Antal ur birtokában van.) ez időszakra vonatkozik s mint gyanítható, részből gróf *Torstenson Lénárd* tábornokot illeti, ki Krisztina, svéd királyné seregében hadvezér volt s Rákóczy csatáiban nevezetes vezéri szerepet játszott.

Az okmány következő:

Instructio pro Generoso Joanne Daniél de Vargyas, sedis Siculiculis Vduarhely Vice Capitaneo.

Kezeben veven eo kegne mind Chyaszar eo felsege, s Leopold Hercege' Salus Conductusát, Isten aldasaval indullyon meg' teollunk, s — siessen menni Ledniczere, mennel altalab uton onnet Chaszar Vduaraba, s meg'advan Cancellarius Vramnak levélünket ha uttyaban leszen, s keoszeontwen, kivanon vyab Salus Conductust annyí időre szolot, hogy ha szinte be kellene is az kiralynehoz menni, legyen elegh időre valo, avagy ha most küldene is.

Cassarol az ott valo harminczadosnak is el kell menni eo kegyelmevel, kinek my mar parancsolunk, mihelyet eo kegne oda keozelget, ir neki, s egesseges is leszen, menten menyen melleje, s ahoz tarasa magat, az mit eo kegne parancsol.

Az Ur Istent az Generalhoz vive ő kegmt. keoszoitse illendeo bőcsüllettel, s Levelünket is adgya meg', elsőbe jó egessege feolel erteke.ve; masodik Audientiaian emlekeztesse arra, nyilvan vagyon eo kegmenel az eo kegmenel valo vegezes szerent, meg' 37500 Tallerol valo Contentationk restal, kinek meg'adasaval ott fenn letünk alatt is eo kegne altal requiralva az Generalt, meg'vallotta, tartozik vele, kivanta hogy varakoznank meg'-

adasara, mentven magat eo kegne az Cheh Orszaghi harozon leott karvalasaval. Mivel azert mind az vegezes szerent, ezzel Nekünk eo kegne tartozik az kiralyne kepebe, s mind az my igaz szolgulatunkra nezve, melyet Praestaltunk szeretettel requirallyuk eo kegmt, adgya meg', ne kellessek az kiralynehoz is Emberünket farasztanunk, s maga becülletes vegezesünk is ne lattassek meg'fogytakozni.

Szoval ehez üledeoket mondgyon ő kegne, nem akarva sok irással farasztanunk megunkat, eleiben attuk eo kegmenek, tudhattya maga is eo kegne, eljovetelünkro maga altal is meg'igertek az 37500 Tallet, mentven akkor az General azzal magat, hogy nem volna most annyí kesz penze, kivanta varakozasunkat így keresni: Legyen azon eo kegne, adgya meg' az General, eleiben szamlalva mind azokat melyet szoual bővebben eleiben attuk eo kegne.

Ha meg'adgya hozza Ledniczere, s ott elegedendeo kisereot veven maga melle ő kegne, hozza ala is.

De ebben ő kegmenek oly szerenyseggel, s industriose kellene magat viselni, ha leaba lenne jarasa.

Az lovo szerszamokban is még 9. maratt vala el, kerje azon is az Generalt legyenek azok 8 vagy tíz fontosok, kiket Ledniczere igyekezzen ő kegne vitetni: Nekünk ezek sem esnek ingyen, mert attunk 500 masa port, s egyebet is az miket eo kegne kívant, s meghis igerte eo kegne.

Ha penig eo kegmenek az penznek meg'adasahoz kedve nem volna, s tova akarna meghis halasztani, avagy az kiralynera mutatva, kerje ne legyen nehesezgere, magunk embere által az kiralyneak mindeneket igazan ertesere adnunk, bizonyságunk Isten nem az eo kegne vadlasara, es bantodasara, hanem az magunk igaz mentsegünkre, s az Vegezeteknek igazsággal meg'tartasahoz való nagy kedvünket adgyuk erteni az kiralyneak.

Az Generalnak az My kis ajandekunkat küldtük Psentallya be, s kövesse, ilyen hirtelen nagyobbal nem kedveskedhetünk, jo alkalmatossággal szebbel akarjuk meglatogtani.

Wiertembergh Uramatis keoszoitse, latogassa s adgya meg' eo kegmenek is ajandekunkat, s kerjen jo Agarakat bar csak olyanok legyenek, az mint azok keozt vagyon kettoe, kiket ott fenn adott vala, s — kerje azonniss azután se legyünk nala el feleitve.

Duglas Uramatis keoszoitse, Nekiss adgya meg' ajandekunkat, s a kegmtől is kerjen az szerent Agarakat, s egynehany jo pokokat is. Az penz dolgabolis beszélgeszen vele ő kegne, s tetessen Intimatiot is altala az Generalnak.

Legyen azon ő kegne, hozzon egy jo Doctortis, a ki ugyan jo legyen valoba. Patikaristus az szerent jot.

Jo Fundalot ki az Varakat tudgya erősíteni jo modgiaval, s-defendalni. Muskater csinalogt.

Patakra, Varadda Czaybortis kivantatnak, legyen erte ő kegne szorgalmatossan, hozzon erre valo alkalmatos embereketis, de ugyan ember legyen, jozan, tiszta cletoe, hü, es igaz.

Egy jo Agyu önteot, az ki Daniai modonis megtudna önteni az loveo szerszamokat, ezeket penig mennen hamarab küldene ala.

Vegyen eo kegne, jo, szep, mennen aprobb uti oracsak lehet Nro 3. akik jok, igazan jarok, tartosak legyenek, ez az nappal egyarat jarjanak.

Ha talalna oly Lakatosokat eo kegne, kik fegyver derekakat, panczelokat, Sisakokat tudnának csinálni, ollyakotis hozzon.

Jo mesteresges Acsokot is.

Ha az Sveciai kiralynehoz be kellene menni, s költseggel fel nem erne, kerjen negy vagy ötszaz Tallett ő kegne valamely beocsületes embertool, s — meg'adgyuk, s küldgyük. Eidem de caetero gratioso mente manemus. Secus non factur. Datum ir Civitate nostra Alba Julia die 14. Marty 1646. G. Rakoczy mp. (P. H.)

V.

Kölcsön kölcsönért.

„Vicem pro vice reddo tibi bone Vicine.“

1656-ban Kázmér, lengyel király és Károly Gusztáv, svéd király közt háboru támadván. II. Rákóczy György, a bátor, de nagyravagyó erdélyi fejedelmet mindketten meghívák segítségül; ő azonban előnyösebbnek találta, ez egyszer a távolabb fekvő, de biztosabbnak látszott svédhez szegődni, mint a közel lengyeleket segíteni s oly szerződést kötött Karoly Gusztávval, hogy *Lengyelországot egymás közt megosztzák.* És dacára annak, hogy a háborut mind Ferdinánd király, mind a szultán ellenzé, 1657. elején hatvanezernyi hadal Lengyelország felé indult a fejedelem s Krakónál a svéd király táborához csatlakozott. Rákóczy azonban csakhamar megbánta tettet, mert a dán király Svédországot megtámadván, Károly Gusztávot visszatérni készteté. Rákóczy helyzete most annál súlyosabb lón, minthogy Leopold a lengyel királlyal szövetséget kötött, 16 ezernyi sereget, más részről pedig a szultán a tatár khánt küldé szintén annak segedelmére, végre pedig még a szövetséges kozakok is elhagyták Rákóczyt s Erdélybe bősütvén, ott borzasztó pusztítást követtek el. A szorongatott Rákóczy most seregével hazafelé indult, de utjában a lengyelektől bekerítettvén, hadainak legnagyobb részét elvesztette s személyes szabadságát is csak lealázó feltételek mellett nyéré meg. . . .

Érdekesek Nagy Szabó Ferencz jegyzései *) ez eseményről, ki azt következőleg írja le naplójában: „1657. Az ujesztendőre kelve, urunk min-

*) L. „Erdélyi történelmi adatok.“ Gróf Mikó Imréről.

den hadait hirtelen megindította. Eő Marmarosba érkezvén, semmit nem mulatván, hanem maga az hadaknál elébb általmene Lengyelországba, és onnat két nagy fejer aranyos zászlót hozván neki a követek, salutálják ő nagyságát.

A két zászlón két igen szép sententia volt írva arannyal. Ez volt circa 2-m diem january. Most abban vagyon adolag. Ezután mikor minden hadaival urunk a havason általmene volna nagy kárral s fáradtsággal, senki eleibe nem is áll. . . . Ezen közben a hadak, főképpen a kozákok nagy pusztitást tőnek rajtok, várakot, városokat megvőnek, felgyujtanák s népet nagy kegyetlenséggel levágják vala, még a gyermekeket és asszonynepet is felprédálák]. . . . Ezen közben *árpaserdülés* — tájatt egy lengyel marsal Lubomirsky egynehány ezerevel magával Munkácsnál beüte, és sok népet levága, érete és prédála egész Szakmárig a németekkel, és azt ugyan valóban megtékozló és levága a hid tájatt. Öregasszonyunk *) is csak alig szalada Munkácsba; a beregszásziakat is derekasan személyválogatás nélkül levágák. A beregszászi temlomban ezt az irást hagyák a falra felírva: *„Vicem pro vice reddidi tibi Amice! „Es békével általmene a havason a sok prédával.“* — Eddig Nagy Szabó uram erről.

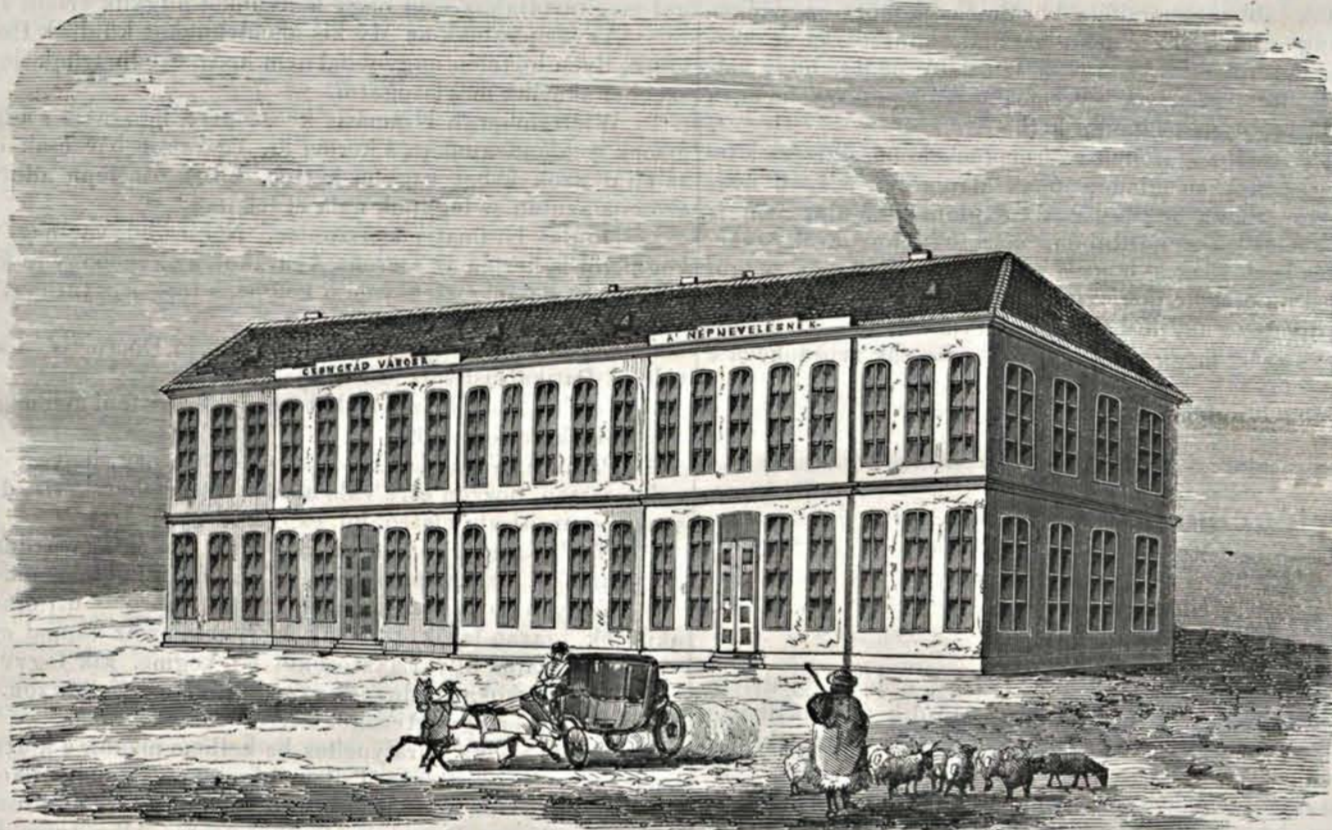
Ez alkalommal elpusztult Kis-Muzsaj is Beregszász közelében, mely hajdan népes helységnek nyomait jelenben már csak a régi templomnak dűledező rommaradványai jelölik, mintegy intőreműl az utókor számára, hirdetvén, hogy egy nemzetnek vesztét kívánni, veszélyes vállalat, mely megtorlatlanul ritkán maradhat. Vajha ezt meggondolta volna Rákóczy, midőn Lengyelországra vágyván, ellene vezeté büszke seregét!

A csongrádi új iskolaépület.

El nem hagyta Isten a csongrádi népet, hanem megáldá munkáját, és megerősíté azt úgy a vallás, mint a haza szeretetében. Megértetve vele Isten a boldog emlékü legnagyobb magyar jellegét: „Neveljük a népet!“ — E szent szó mélyen hatott népünkre, s innét van az, hogy városunk építete olyan iskolát, mely hozzá, a nyílt szívű magyar városhoz illő, és hogy fogadtott annyi tanítót, a mennyire ez idő szerint szüksége van. — Az itteni lelkes nép nem sajnálja az anyagi eszközöket, a szellemi művelődésért feláldozni. De látta azt, hogy csak ott erős a nemzet, a hol nevelt a nép, s a hol tudják, hogy nevelés nélkül boldog és nagy nem lehet a haza. Valóban megérdemli, hogy új iskolaépület, mely 65,500 forintba került, a Vasárnapi Újság hasábjain felmutassuk. Hadd tanuljanak mások ezen megpróbált, meghányatott várostól a nevelésért áldozni, és tanodájához hasonlót építtetni.

Az iskolaépület alapköve 1859 ik évben tetetett le, 1860-dik évben bé is lön végezve. Még ugyanaz évben fel is szenteltetett, s az idő óta mint nyilvános tanoda naponként folytonosan 7—8 száz gyermeket fogad magába. Ebben az iskolában van egy főelemi 4 osztályu fiú-, és egy elemi 2 osztályu nőtanoda, az első 5, az utóbbi 3 tanító felügyelete alatt áll. Az emeleten van egy nagy terem, melyben az énektan adatik elő. Ugyanott a muzeum, rajz, és könyvtár termei. Ezen intézetben 8 osztály van elfoglalva; minden osztály a szükséges taneszközökkel és légvonó csövekkel ellátva. Az iskola 40 öl hosszú, 7 öl széles, falazata 5öl és 4 láb magas; homlokzatán következő felírással: *„Csongrád városa a Népevelésnek.“*

Csongrád városa ezen korszerű haladásával, a jelenkor elis-

A csongrádi új iskolaépület.

merésére, az utókor halájára érdemesítette magát. — Isten áldja meg ezen derék város lakosait, s azon nagy lelkű városi tanácsot és iskolaigazgatót, kiknek ernyedetlen szorgalma és fáradhatatlan munkássága alatt készült ezen iskola, mely Csongrád legfőbb ékessége.

Időjárás i jegyzetek.

(összeszedve különféle kútfőkből.)

401-ben a tél oly hideg volt, hogy az egész Feketetenger jéggel volt borítva.
443-ban a tengerek befagytak s a meleg égály alatt is, 6 hónapig maradt meg a hó.
530-ban az előbbihez hasonló tél.
581-ben meleg havatlan tél volt.
605-ben havas hideg tél, a Feketetenger befagyott.
669-ben a nagy hideg miatt emberek, állatok fagytak meg.
676., 677. és 678-ban tél nem volt, folytonosan száraz meleg napok jártak, s 678-ban oly forró száraz nyár lett, hogy az erdők, szénaboglyák, házak tetei meggyuladtak, tavak, folyók, kutak kiszáradtak.
719. oly rettenetes hideg tél lett, hogy Ázsiának déli részein is 100 napig nem olvadt el a hó, majd minden fák, állatok elvesztek.
812. a tél 22. szeptembertől a következő 813-ik év ápril 12-ik napjáig tartott. — 859-ben az Adriai tenger befagyván, rajta terhes szekerek jártak.

989. a folyamok áradásai nagy károkat okoztak.
995. a tél májusig tartott; de júliusismét oly hideg lett, hogy a vizek befagytak, a fákat és gabonákat a hideg egészen elvette.

1006. után három évig szárazság volt.
1020. a hideg embereket s állatokat ölt meg.
1042. után hét esztendeig szárazság.

1117. február elején nagy éghiboru volt.

1136. után három évben a nyár oly forró és száraz, hogy a hajók nem járhattak víz hiánya miatt.

1142. Magyarországon sok ember vész el az éhség miatt. — 1144. az aratás a hosszú tél miatt másfélhónappal később esett a szokottnál. Bor kevés, az is savanyúsága miatt ihatatlan.

1148. Magyarországon nagy éhség.

1182. oly igen lágy tél, hogy a fák már februárban gyümölcsessel rakvák.

1186. januárban a fák virágoztak, a madarak februárban tojtak s az almák diónagyságra nőttek. Thuringiában májusban bevégezzék az aratást. Augusztusban a szüretnek vége.

1224. lágy tél, nyáron sok és nagy felhőszakadás.

1243. Magyarországon az éhség miatt az emberhust is megeszik.

1258. januárban a fák virágoznak, pinkösdkor aratnak s Jakab napkor szüretelnek.

1275. a nyár hidegsége sem a gabonát, sem a gyümölcsöt, sem a szőlőt nem hagyta megérni.

1289. a szőlő februárban kihajt, áprilisban virágozik. Igen bő aratás.

1294. oly lágy tél, hogy fűteni sem kell.

1303. az egész év hidegsége miatt semmisen érik meg.

1312. a tél oly hamar beállt, hogy a szőlő a tőkén, a must a kádon megfagyott.

1315. májustól az esztendő végeig folyvást esik. Németországban nagy éhség.

1323. a tengereken járhatni, annyira befagytak.

1332. még vizkeresztkor is szántanak.

1334. Olaszországban igen kemény tél.

1348. mindenfelé nagy pestis és földrengés.

(Folytatás következik.)

Vasárnapi Ujság 7-ik számához 1862.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton levelei.

(A nemzeti színházról.)

Tisztelt szerkesztő ur!

Nekünk is megvan a mi „német kérdésünk“ — a magyar nemzeti színház. Fájdalom, hogy a „magyar“ színházat „német“ kérdésnek nevezni: nem élöz, hanem szomorú valóság.

Nemcsak azért, mert ennél is, épen úgy, mint a német egységénel, nem tudhatni, ki hát tulajdonképen az, a ki a dolgokat vezeti? hanem különösen azért, mivel ez a „magyar“ intézet egy idő óta nem azt a hivatást követi, hogy a magyar nyelv és irodalom fertantója legyen, hanem hogy a külföldi német színpadok számára operai énekeseket neveljen.

Az igaz, hogy ez is egy eszköz a külföld előtt Magyarország önálló lételemének hirdetésére, csak hogy ez a törekvés bennünket elébb-utóbb európai nagyhatalommá fog tenni, a mennyiben évenkénti deficitnek és rop-pant státusadósságok színházunk budgetjét is a nevezetes napi-kérdések közé emelendik.

Tagadhatlan, hogy nagyon, de igen nagyon szegényül állunk.

Szellemi erőnkben nem vagyunk oly erősek, mint tizennégy év előtt, azóta minden anyagi igény megkésztette magát, s alaptőkénk 100 ezer forinttal, több mint egy negyedrésszel, megfogyott. Diszleteink, ruhatarunk szétronnyolva; és előttünk a közönség kedélyét lenyomó közhangulat.

Csak egy combinált támadás kell a jelen igazgatóság ellen, s az kétségtelenül odahagyja helyét.

Hanem, az utána következő sorsa azután az, a mit nem lehet irigyleni. Mások által meggyűjtött adósságok terhe, kiáltó szüksége a beruházásoknak irodalmi pangás, új drámai sarjadék hiánya, a közönség túlzott követelése, miket a napi sajtó még fokozni törekszik, ez az a kellemes inventarium, a mi egy új igazgatóra várakozik.

Alig képzelek olyan népszerű nevet, mely egy év alatt a nemzeti színház igazgatói minőségében teljesen tönkre ne tenné magát.
Lapjaink azt sürgetik: Csillag Rózát, Stéger, „minden áron“ megszerezni! Versenyezni a bécsi operaházzal, mely évenként 216 ezer ft segélyt kap (a mienk megy a drámával együtt 9 ezer forintra.)

Lapjaink évek óta systematico üldözik, kisebbit, alacsonyítják, népszerűtlenné a drámát, a népszínművet, buzdítanak erőnk felülhaladó kísérletekre; írónk elfordulnak a nemzeti színházról, s az igazgatóság nem gondol vele. Mintha mindnyájan saját vesztükre törnének.

Hanem most vezem észre, hogy nagyon unalmas kezdek lenni, s be-szűlelek a színház bajáról, mikor az a napi kérdés: decentralisatio legyen-e vagy dualismus?

No hát én erre is azt mondom, hogy a nemzeti színház sem állhat fenn sokáig, ha csak el nem fogadja a dualismus elvét.

Hogy mit értek alatta? arról majd holnapután.

K. M.

Máramarosnak a londoni kiállításra szánt terményei. *)

M. Sziget, jan. 30.

A terményeket, melyeket a londoni gyűjteményes kiállítás érdekében napokban Pestre szállítottunk, itt Szigeten is kiállítottunk néhány napig közzemlére. Hogy minő hatása és haszna van az ily kiállításnak, azt a példa, bár kicsiben, nálunk is megmutatta; mert a legszebb termények a kiállítás tartama alatt küldettek be, egyik szerénységből, a másik azon gondolatban, hogy „küld oda más eleget“, nem küldt be legszebb terményeit, és így a valódi verseny csak a kiállítás megnyitására állott elő. Exemplum trahunt.

Hogy küldeményünket a közönség legalább vázlatilag megismerhesse, szolgáljon e rövid jelentés tájékozással. Küldünk különféle szép *állatprémeket*, igen szép medve- és vaddisznóbőrt, magyar juh-gyapjút, szarvas-, őz- és vadkecske-szarvakat.

És itt sajnálattal kell fölemlitenünk, hogy a Vágner Lajos ur által több éven át nagy gonddal gyűjtött s Máramaros dús-gazdag *flóráját* teljesen képviselő gyűjtemény még egészen össze nem állíthatott, s így itteni kiállításunkon nem szerepelhetett, azonban reméljük, hogy még idejében be fog küldetni Londonba.

A *fanemitekből* több mint 80 képviseli Máramaros rengeteg erdősségeit, köztük bükk-, gyertyán-, hárs-, nyár-, tölgy-, eger-, juhar-, nyír-, jegenye-, szilfa, körös-, fenyű-, a nevezetes tiszafa (*taxus baccata*) az ugynevezett tamariska — tizhimes átan (*tamarix germanica*) a pipaszáraknak igen alkalmas törpefenyű (*pinus pumilio*) stb.

A fa-átmetszetek közt nevezetes egy a visói kir. kincstári erdőkből hozott, s a 6-ik öl magasságban elvágott, 4 láb átmérőjű, árboznak való fenyű. A fa magassága 30 öl, vastagsága 5 láb, magasságban öt láb. Ilyen fákkal megyénk több helyen és számtalan mennyiségben rendelkezhetik.

*) Köszönettel vettük ez érdekes tudósítást s reméljük, hogy ilyenekkel a haza más részeiből is meg fogjuk örvendeztetni olvasóinkat.

Szerk.

Vas. Ujs. 7. — 1862.

Küldünk igen szép körös-, szil-, eger- és nyárfa-hárcsákat (*fournir*) s a világ bár melyik részében termettel bátran versenyezhető vadcserecsyefa (*prunus mahaleb*) pipaszárakat.

És ily kimeríthetlen kincset rejtő s több mint 100 négyszög mérföldre terjedő, sok helyütt szűziesen őserdőknek holdja — annak daczára, hogy minden vidéknek van szállításra használható folyója, vagy legalább duzzasztásra alkalmas patakja, sok helyen 5 fjjával árutatik.

Falpitményeink közül ott szerepelnek a bocskói kir. kincstári, másfél százados hajó-gyárban készült só-szállító hajók 4500 mázsa horderővel, vízi átkelésre szolgáló hidások, ladikok, s a folyók földzussztatására készült nagy zsisib, ugynevezett „klau.e.“

A só és érc a leggazdagabban van képviselve. A közönséges konyhasótól a legszebb sóvirágig és szines jegecszőig minden változatosságra látható a rónaszéki, szlatinai és sugatagi sóbányák terményeinek, melyek az egész világot elláthatnák sóval végtelen időig.

Nem akarjuk a küldeményeket névszerint elősorolni, elégségesnek látván némelyeket kiemelni u. m. fehér és veres márványt, melyek elsője az Iza, utóbbika a Taracz és Talabor völgyön bőségben fordul elő, alabástromot, gypszet, továbbá barna-köszént, vizment főszt (anhydrit) sósavat, sályföldet, földszurkot (ezt finomított naphta állapotban is) földviaszt, vas- és réz-kéneget, vasopált, barna-vasat, vaspatót, szines rezet, ólomfenyűt, termékként, ezüstöt, aranyt s a mi kedves gyémántunkat (*crystallum montanum*) stb.

Az *ásványvizek* között elől áll a minden ásványvizek királynéja a Suliguli, környezvén őt a szinte kétszáz ásványvízforrások javából kiválasztott brébi, szekuli, jödi, draguméri, alexandri, borkuti, szaplonezai, királymezői, viski különféle vegyítékű és hatásu gyógyvizek, melyeknek nagyobb része ismeretlen nem csak a világ, de a magyar haza előtt is, nem azért, mert Máramaros távol és elszigetelve áll az *ugynevezett* civilizált világtól, hisz Kalifornia messzebb van, mégis fölkeresték aranyját; nem is azért, mintha a haza ásványvizekbeni gazdagsága mellett e források már nélkülözhetőkké váltak volna, miután a betegek száma és betegségek nem a nép boldogító törekvések daczára is folyvást szaporodik, hanem mert eddigalig volt valaki, ki e vizeket a világ előtt kellően megismertette volna. Reméljük, hogy ez is másképen lesz ezentul!

És ennyi fa és érc közepette, elárasztva a legjobb hajózható vizekkel, gőzerőt pótló patakokkal, alig van egy-két gyár megyénkben. A gróf Teleki-család dolhai s a kir. kincstár kabolyapolyánai, illetőleg fehérpataki *vasgyárából* küldünk nyers és kovácsolt vasakat, ez utóbbiban évenként 22 ezer mázsa vas termeltetik, melynek mintegy fele öntésre fordítatik. Szőlősi Balázs kabola-csárdai *gyufagyára* is küld mutatványokat. És a gyári küldeményekkel immár készen volnánk, mert a ferenczölgyi, még ifju üvegyvár csak most kapott oly kovagot, mely őt a jövő évben finomabb fehér üvegek kiállítására képessé teheti. Hogy a *kézművek* se maradjanak egészen képviseletlenül, küldünk egynehány gyapjuból szőtt szőnyeget. — Ezen keleties tarka szőnyegeknek nem az a fő érdemük, hogy rendkívül erősek, tartósak, hanem hogy egészen a nép kezéből kerülnek ki. Falusi, többnyire román és orosz asszonyaink a juhtól gyapjút s a mezők illatos réteitől festő virágokat kérnek, s aztán az anyagot maguk fonják, szövök, varják, festik, — míg a több heti, hónapi fáradság egy 30—40—50 ft. értékű szőnyeggel jutalmazza meg a munkás kezeket. — Jól tudjuk, hogy Angliának ehhez semmi köze, de azt is tudjuk, hogy Magyarországnak igen is nagy köze van egy oly 177 □ mérföldnyi kincsdús területhez, hol egy négyszög mérföldre alig esik több 1000 léleknel, — hol tehát csak gyapjúr leend képes az emberi kezek hiányát kipótolni s *valódi* kincsesé tenni azt, mi jelenleg csak *elméletileg* az.

Végül a *népviseletre* nézve jeles fényképiró hiányában ugy intézkedtünk, hogy Morvai J. festőművész őt-öt egyénből álló három t. i. magyar, orosz és román csoportot festett. Ha fényképirónk lesz s ha az újabb költségeket megbirhatjuk, az e részbeni közohajtásnak is igyekezni fogunk megfelelni.

Földkültött fa, növény, só és érc-terményeinket stb. a kiállítási használat után a nemzeti Muzeuumnak, a gabonát és kertterményeket a pesti, s a mennyiben Londonba küldetnének, az ottani legszegényebb körházának, vagy szegényápoló-intézetnek ajándékozzuk. Kicsiség az egész, de ha e példa az egész hazában követésre talál, a Muzeuum kincse s az illető körház ettára érezhetően fog gyarapodni.

Vajha gyakoriak volnának hazánkban az ily kiállítások és vajha léte-sülne azon eszme, hogy a nemzeti Muzeuumban minden megye, vagy legalább minden vidék külön osztályban és teljesen legyen képviselve! A külföldi utazó tetszése szerint válogathatna a beutazandó vidékek közt, — a vállalkozó vagy kereskedő csak a Muzeuumba menne s rögtön tudná, hol mit kereszen? a szegényebb sorsu tanuló, kinek nincs módjában hazáját egészen beutazni — a Muzeuumban *megyénként* megismerné azt. Így lenne a Muzeuum nem csak állat-, növény-, ásvány- és kincsgyűjteménye a hazának, hanem annak valódi panorámája is!

Ez alkalommal nem szabad hallgatással mellőznünk jeles hazánkfia

Szaplonczay Zsigmond övegye ó nagyságának a kiállítás költségeinek begyűjtése körül tanúsított erayedetlen buzgalmat, mert meggyék szegénységét s a nehéz viszonyokat ismerve, csak néhány száz forintot is összegyűjteni nem csekély feladat volt.

Mindazok, kik küldeményeikkel kiállításunkat gyarapítói s a kitűzött czélt, a szerföltöt rövid idő dacára is, előmozdítani szivesek voltak, fogadják a közügy nevében ez uton is köszönetünket!

Várady Gábor.

Irodalom és művészet.

(Pályázati ügy.) A Kisfaludy-társaság által még 1848-ban a következő két pályakérdés tüzett ki: 1) „Kivántatik II. József császár életképe;“ 2) „Készítsék legenda sz. Erzsébet magyar kir. hercegezzonyról.“ A társaságunk f. hó 6-iki közülésén az eredmény ki lón hirdetve, mely szerint az első feladatra egy, a másodikra pedig három pályamű érkezett be, melyek közül azonban egyik sem ütén meg a mértéket, egyik jutalom sem adathatott ki. Ugyanez alkalommal új, 25 aranyból álló jutalom tüzett ki a következő pályakérdésre: „Adassék elő a széptani elvek, nézetek fejlődése irodalmunkban, Szerdahelyi Györgytől 1830-ig.“ A pályamunkák szokott módon elkészítve f. évi nov. 1-ig küldendők be a társaság titoknokához Gregust Ágosthoz.

(A „magyar gazdasszonyok“ hangversenye) múlt vasárnap igen számos hallgatóság előtt ment véghez a Lloyd-teremben. Legnagyobb tisztelet természetesen Hollósy Kornélnak arattott, Zimay magyaros zamatu népdalainak elénekeltével. Suck Róza jelszen adta elő Serrais egyik legnezebb szerzeményét. Heller Vilma k. a. mint műkedvelő lépett föl s Donizetti „E morta“ című dalát nagy tetszés közt énekelte el. Füredi szép énekét sem szabad elfelednünk.

(A „Szünőrák“ című folyóirat.) Vachott Sándorné által szerkesztve, havonkénti füzetekben fog megjelenni s időnkint az élet- és történetírások mellett képeket is hozand. Tartalmát képezendik: történeti és topographiai tárgyak, epikodok egyes nagy emberek életéből, az újabb kor nevezetes férfiai s asszonyai életrajzai, földtani s természettani tárgyak, hazai s külföldi népszokások sat. Az első füzet pár hét alatt jelenik meg. Előfizetési ár egész évre (12 füzetre) 6 ft, félévre (6 füzetre) 3 ft. A pénzék a „Szünőrák“ kiadó-hivatalába (egyetem-utca 4. sz. a.) küldendők be.

(Reményi Ede „Eredeti magyar népdalok és csárdások“) című három füzetben megjelenő zongora-szerzeményeire előfizetést nyit 2 frjtával. A pénzék mart. 15-ig a művész öcséséhez Reményi Károlyhoz (régi posta-utca 2. sz. a.) küldendők be.

(A „Fekete Leves“ kiadói) értesítik előfizetőiket, hogy a nevezett lapot a jelen körülmények közt ki nem adhatván, Paul de Kock regényeivel fognak kárpótolni; a kik ezzel meg nem elégszenek, előfizetési pénzeikről rendelkezhetnek.

(Hartleben „Olvasó-táraból“) ismét négy (81–84.) füzet jelent meg. E füzetek a „Napoleon fénykora és hanyatlása“ című terjedelmes munkának 14. és 15-ik részét képezik.

(Új magyar operette.) Allaga Géza magyar operettet ír a budai népszínház számára. Címe: „A szerelmes kántor,“ szövegét írta Bényey. Ez operette már a jövő hóban színr kerül.

(„Magyar történeti képesrökök.“) Ily című vállalatra nyit előfizetést Asztalos János műnyomdatulajdonos. A képek részint a Múzeumban meglevő jeles, részint a mútárlatban időnkint kiállítandó, ugy a magánosok birtokában levő becsebb eredeti festményekről fognak egyelőre díszes könyvomban, tömegesebb pártolás mellett pedig aczélmetészsében sokszoroztatni; a kötetevést Marasztóni és Haske Ferenc az esetleges aczélmetészt eszközöndi. Ily képekből minden hó elején egy példány jelenik meg, az első, mely aprílban küldetik szét, Orlai „Kun László udvara“ festménye után készül. Előfizetési ár egész évre (12 képre) 16 ft, félévre 9 ft, negyedévre 5 ft. egyes példányok 4 frjtával rendelhetők meg. A pénzék a takarékpénztárba, vagy Asztalos János kiadóhoz (3 korona-utca 15. sz. a.) mart. 15-ig küldendők be.

(Klasszikus zene Debreczenben.) Febr. 6-ról veszzük innen e sorokat: A siri csend, mely az idej farsang alatt polgári casinónk teremében uralg, múlt hó 31. egy igen élvezetűs s oly zeneestély által szakítottat meg, milyennel, tekintve annak műsorozatát, Debreczenben még eddig nem volt alkalmunk találkozni. Helybeli hegedűművésznök — a zene ügyében lelkesen buzgólkodó Kohn Adolf ur ugyanis néhány nappal ezelőtt három klasszikus hangversenyt nyitott bérletet, melyeknek eleje a múlt pénteken tartatott meg. — E vállalat annyival inkább elismerésre méltó, mint-hogy eddig városunkban ritkán s csaknem kizárólag házi körökben lehetett egy Mozart, Haydn, Beethoven stb. — örökbezzé zenekölteményeinek hallásához jutni, mire ime most mindenkinek s valóban csekély áldozattal nyilik alkalom. — Az említett hangverseny rövid de velős sorozatát Beethoven 1-3 számú (F. d.) négyese, Wolff pályanyertes hármasa s Mendelssohn 3 számú (k. moll.) négyese képezte. — Fölösleges s helyén kívül lenne — itt ez Europa, sőt világszerte efirmert szépségű, eszmedus s remekül kidolgozott művek belbecséről a számtalanszor mondottakat ismételve — értekezni. Elég legyen röviden megemlíteni, hogy mind a felgőz, mind a kiviteltre nézve a működő tagok mindenike (Hiller karmester, Duma, Schreiner s Neruda urak) de kiválólag az első hegedűt játszó Kohn ur kinek kitűnő technikai ügyességének már több ízben találkoztunk minden tekintetben kielégetőleg feleltek meg várakozásunknak. A közép számú közönségnek, ugylátszik leginkább szívéhez szólt Wolff gyönyörű hármasa,

mely valóban szabad röptű, genialis szerzemény. — Örömmel nézünk elébe a f. hó 7-re s 14-re kitűzött további zeneestélyeknek melyeken Beethoven még két négyese, Merkl József s Rubinstein egy-egy hármasa s Mendelssohnak ugyancsak két négyese kerülend a közönség elé. — Ohajtjuk, hogy e szép program érdeme szerint méltányoltassék!

(Új népszínmű.) Erdélyi József a budai népszínház számára egy népszínművet írt a Vas. Ujságban pár év előtt megjelent „Villám Bandi“ című elbeszéléséből.

(Új zeneművek.) Rózsavölgyi és társa műkereskedésében legközelebb megjelentek: „Csók-keringő,“ szerző Arditi L. Ára 50. — „La Pendule-Galop. Carillon-polka pour le piano par A. Fumagalli.“ Ára 90 kr. — „12 szózatlan magyar dal.“ Zongorára átírta Kovaltsik Amtd. Ára az 1-ső füzetnek 60, a 2-iknek 80 kr.

(„Erdékes novella-gyűjtemény.“) E cím alatt jelent meg két kötetnyi elbeszélés, az angol, francia és német irodalom jobesbb műveiből fordítva Hang Ferenc által. Tartalma: Anna. — Az abanói fürdő, Souvestre Emiltől. — A vadász menyasszonya, Polko Elizától. — A halvány ifju, Souvestre Emiltől. — Egy Amáti, Polko Elizától. — Egy readór emlékiratiból, id. Dumas Sándortól. — Tudomány és szerelem. — Virginia. — Az ezüst szelence, ifju. Dumas Sándortól. — A harmadik kötet most van sajtó alatt. A munka Lauffer és Stolp tulajdona. Kiállításba becseülték vlik a ka-lacsain nyomdának. — Hang Ferenc apríl hó folytán egy külföldi regénycsarnokot fog megindítani, Damas „Les trois Mousquetaires“ című regényével.

(A „Magyar Tudományos Értekezések“) első kötetének első füzete megjelent. Szerkesztik és kiadják: Knausz Nándor és Nagy Iván, magyar akadémiai tagok. Ez első füzet tartalma: Bevezetésül. N. I. — A parthus hun magyar-scythákról tanulmányaim befejezésül. Bartal György. — A hold és csillagok behatása s föld melegségére. M. R. A budai királyi várpala kápolnája. Knausz Nándor. Körültekintés történeti irodalmunkban. Sándor Sándor. Ezenkívül az Értekező tárczája a tudományos és irodalmi intézetekről szól. E jelesen szerkesztett tudományos folyóirat tartalmát teendik: 1) A tudományok különféle ágaiból, de főleg a történelmi, természetudományi és bölcsészeti szakból vett értekezések, nyomozások, monographiak stb. 2) Történelmi és régészeti próbók czikkok, s fölfedezések, kísérletek és buvárlatok eredményei. 3) Irodalmi napló. 4) Könyvismertetések és bírálatok. 5) Adattár, történelmi becú okmányok közlése. 6) Könyvészet. — Ez előrajz, a szerkesztők és munkatársak elismert nevei mellett, legjobb ajánlat, ez ujon megindult füzetekre nézve, melyek előfizetési ára egész évre 8 ft., félévre 4 ft.

(Új magyar folyóirat.) Riedl Szende „Kritikai Lapok“ című alatt fálhagynak megjelent füzeteket fog mart. 1-én megindítani. Előfizetési ára az év végeig 7 ft. A pénzék a szerkesztőséghez (régi posta-utca 6. sz. a.) küldendők be.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

(Tudomány.) Párisból írják, hogy az ottani gyárosok közt nagy zajt ütött Sándor László hazánkfiának találmánya, melynek következtében a gázt nem csak világításra, hanem erőfejlesztésre s melegítésre is lehet egyszerű használni. A francia akademia illető osztálya nem talál szavakat a találmány dicséretére, mely már több ottani gyárban alkalmazva is van. Sándor jelenleg Hollandban van, hol egy találmánya szerinti gyár felállításával foglalkozik.

(Az osztrák iparszabályok.) melyeket a volt alkotmányos hatóság kiküszöbölt, Pest város kir. biztosa rendeletéből a fővárosban ufolag, életbe lépnd.

Közintézetek, egyletek.

(A m. tud. Akademia) f. hó 10-iki ülésében Fogarasi János r. tag egy ily című értekezéshez: „Szabotosság igeidőben“ bevezetését olvasá föl. Utána bemutatá Szabó József lev. tag Kenessey Albert hajóskapitány-nak már kész magyar „Hajózási műszótárát,“ a titoknak pedig „Tatár nyelvmutatványokat“ nyujtott be Vámbéry Armin lev. tagtól.

(A Kisfaludy-társaság alapító tagja sorába) léptek ujjabban: Deák Ferencz, Somssich Pál, Lónyay Menyhért, b. Eötvös Dénes és Rosti Pál.

(Danielik János püspök) a Szent-László-társulat f. hó 5-iki választmányi ülésében ismét mennydörgő beszédet tartott a pápa világi hatalma mellett.

(Az abauji h. h. egyház leányiskolája alapítására adakoztak:) gróf Teleki Sámuelné 10 ft., gr. Teleki Domokosné 10 ft., gr. Teleki Sándorné 10 ft., Földvári-Teleki Julia grófné 10 ft., Tisza-Teleki Julia grófné 10 ft., gr. Teleki Augustza 20 ft., gr. Degenfeld Lajos 5 ft., gr. Degenfeld József 5 ft., Bozó Pál 20 ft., Tisza Kálmáné 10 ft., gr. Andrassy Gyuláné 10 ft., b. Jeszenák Jánosné 10 ft., Földvári Elek 10 ft., gr. Degenfeld Imre 10 ft., b. Podmaniczky Frigyes 5 ft., Vigyázó Sándor 50 ft., Madas Károly 10 ft.

(Az aradi tűzoltó-egylet) f. hó 2-án a városház teremében közgyűlést tartott, melynek a közönség nagy feszültséggel nézett elébe, miután azt különféle hírek elözték meg, nevezetesen, hogy Török Gábor, a városnak volt alkotmányos polgárnagya s a tűzoltó-egyletnek köztisztviseltben álló igazgatója, ez állásáról lemondani kényseritették. Az általános feszültség tetőpontját érte el, midőn az elnököl igazgató mellett a város jelenlegi polgármestere Schärfeuder Ferencz foglalt helyet. Ez utóbbi a tárgyalás kezdete előtt kijelenté, hogy ő mint felsőbb kiküldött k. biztos jelent meg a gyűlésen. Ezután felolvastattak az egyletnek a m. k. helytartótanács által megerősített alapszabályai. Azon helynél, hol az egylet tagjainak megenge-

dett egyenruhaviseléséről van szó, a k. biztos jónak látta azon figyelmeztetést tenni, hogy az egyenruhaviselés csupán az alapszabályokban kijelölt ünnepegyeségeknél van megengedve; e megjegyzés némi mozgalmat keltett, mely azonban csakhamar lecsillapult az elnököl igazgató azon felvilágosítására, hogy az egyenruha alatt csak a tollal és kokárdával díszített kalap és öv vagy kard viselése értendő, mely jelvények az alapszabályokban kijelölt ünnepegyeségeknél viselhetetnek, szabadságában áll azonban mindenkinek, bármely időben attilát és szük nadrágot viselni, minthogy azok más szokások ruháktól semmiben sem különböznek. A biztos ur nem állott el nézetétől, miert is azt jegyzőkönyvba vétette. — Ezután még számos kérények kerültek tárgyalás alá, melyekben egyesek az egyletbe leendő fólvetésű-kért folyamodtak. Egyuttal a k. biztos is azon szóbeli kérelmét terjeszté elő; hogy ő is az egyletbe fólvetetnék, mi azonnal teljesített is. Ezzel az előülő a tárgyalásokat befejeztetnek nyilvánítván, végül még néhány szót intézett a gyülekezhöz, melyben azon reményét fejezé ki, hogy az egylet, mely tüzvészek alkalmazva már annyi érdemet szerzett, a netalán bekövetkező vízaradásnál is erélyesen működendik a város és lakosai megmentésére. A kir. biztos erre azt jegyzé meg, hogy bár a felhívást köszönettel veszi, csak a városi hatóságnak van kizárólagos joga, a város megmentésére intézkedéseket tenni, s a hatóság, ha szükség lesz rá, bizonyára nem mulasztja el az egylet segélyét igénybe venni. Arcai, az előbbi városi mérnök, most azon eszközökről kezd beszélni, melyeket a fenyegető veszély elhárítására czélszerűeknek vél; beszédét azonban be nem végezheté, mert a k. biztos ufolag kijelenté, hogy ez a városi hatóság gondja. Ezután a gyűlés zajos „Eljen az elnököl“ kiáltással szétoszlott.

(A szegszárdi takarékpénztár-társulat) mart. 6-án d. e. 10 órakor közgyűlést tartand.

Közlekedés.

(A dunagőzhajózási társaság) áruszállításait f. hó 11-én minden irányban megindította. Felső-Ausztriából már evező hajók is érkeztek mindenféle élelmiszerekkel. A néhány nap óta uralkodó kemény hideg aligha ufolag meg nem akasztja a hajózást.

Balesetek, elemi csapások.

(Ujjab árvíz-hírek.) Pakson f. hó 7-én mintegy 250 ház víz alatt volt, s ezeknek körülbelül fele összedült. A többit is hasonló sors fenyegette. — Paks és Baja közt a jégtorlat f. hó 9-én erősen állt, s házmagasságnyra torlódtott össze. — Földvárt 9-én még nem borította árvíz, de az egész környék a helységekkel együtt víz alatt van. — A Temes vize is ki-áradt, de szerencsére ismét apadni kezd. — Győrött nagy a vízvészély. Több család Pápará menekült. — Pozsonyból 11-ről jelentik, hogy a hideg miatt ismét jégzajlás van a Dunán. — Ujvidékről 12-ről jelentik: A Duna erősen növekszik, s részint új, részint régi jéggel van borítva. — Vukovárnál ugyane nap erős jégmenet. A vízállás növekszik. — Pesten f. hó 12-én viz 7 hüvelyknyit emelkedett, s magassága 16 láb 1 hüvelyk a 0 fölött.

(Gyilkosság.) Mező-Szengyel határára m. hó 16-án Vigh Ferkó még két czinkos társával 3 lakost, kik a kocsmából éjjel hazamentek, meg-támadott; ezek egyike elszaladt, kettő pedig védelmezvén magát, halálos sebeket kapott. Ezek egyike még azon éjjel meghalt, a másik pedig élet-veszélyben van. A tetteseket elfogták.

(Rablási kísérlet.) Tápé környékén a múlt héten két juhtenyésztő gazda, egyik 150, másik 70 darab juhot egy isztrongába hajtván, azokat ott őrizték. Éjféltkor egy szánon 6 rabló érkezvén oda, a juhokat el akarták aajtani; de a gazdák vasvillával védték magukat és juhaikat. Hirszerint a rablók közül 3 leszuratót, mire az elesettek a többi által szárra tétetvén, elvitettek. A két gazda szintén sérüléseket kapott, s nehogy a rablók nagyobb erővel visszatérve ökt juhaitól megfoszszák, vagy társaikért bosszút álljanak, juhaikat még azon éjjel egy biztos tanyára hajtották.

(A marhavész Arad határában) ismét mutatkozni kezd, írja az „Alföld.“

Mi ujság?

(Adakozási ügy.) Gr. Pálffy helytartó ur minden megyei és városi hatóságot fölhítt, hogy a magyarországi vízkárosultak segélyezésére gyűjtéseket eszközöljenek. Pest város hatósága e czérra f. hó 11-iki ülésében 1000 ftot szavazott meg a város házi pénztárából. Ezenkívül fölkérte a színházak gazgatóit, valamint Carré műlovar-igazgatót is, hogy a szerencsétlenek járára előadásokat rendezzenek. A polgári lövész-egylet elhatározta, e czérra u bált rendezni termeiben. Minden vallásfelekezet lelkeséje, a külvárosok öszegelőjárói s a cseh és más testületek előjárói is fölhívtak gyűjtéseket eszközöndi; végül több polgár aláírás ivallel látatott el, kik házról házra járva gyűjtetnek kegyes adományokat, sulyosan meglátogatott honfirtársaink nyomorának enyhítése végett. — Megemlítjük egyuttal azt is, hogy a pesti takarékpénztár választmányja, mely mindig az első közt szokott lenni ott, a hol áldozni kell, 1000 ftnyi segélypénzt határozott a magyarországi vízkárosultak számára. — E lapok szerkesztősége is szivesen fogad, és illető helyre szolgáltatt minden adakozást.

(Segélyre szólítás.) A „P. Lloyd“ az árvíz által károsult magyarok a „P. Hírnök“ pedig a bécsi németek segélyezésére hívja fel a közönséget. Szép az, midőn így kölcsönösen segítjük egymást. — A „P. Ll.“ szerkesztőségénél már igen szép eredménnyel meg is kezdetek az adakozások a főnnebbi czérra.

(A vízkárosultak részére a „P. Ll.“ szerkesztősége) 1200 ftot tett le a m. kir. helytartótanács elnökségénél. Ugyane czérra a helytartó ur 100 ftot adományozott.

(Halálözás.) Gróf Toldy Sámuel, a híres hős Toldy Miklós utolsó ivadáka m. hó 26-án Sz.-Udvarhely 88-ik évében meghalt. A Toldy név a Petricsécs Horváth bántási rokonokra szállt.

(Kitűnik a szeg a szákból.) Eddig az a hír volt, hogy Füredi önként mondott le fizetésének egy tetemes részéről; most Füredi maga nyilatkozik, hogy 1355 ftot akarata ellen vontak le évi fizetéséből. Azon indítványra, hogy restituálják előbbi fizetését s kötelezzék őt népszínművekben is föllépni, azt válaszolja, hogy az elsőre nézve nincs a világon olyan kincs, melyért elfogadná azt, a mit egyszer méltatlanul elvettek tőle; a másodikra nézve pedig kijelenti, hogy ő szerződésileg ugviz kötelezve van minden jelentékeny népszínműben föllépni, de az igazgatóság jónak látta, őt egész éven át mellőzni, s kivánatára, hogy a népszínművekben is szeretne működni, azt a választ kapta: „Ne lépjen föl azokban a gatyásdarabokban.“

(Dalnady Győző ismert fiatal költőnk) e napokban tette le az ügyvédi vizsgálatot, kitűnő sikerrel. Költészet és tudomány jól megfér egymás mellett.

(A lánchídért sétányára szándékoznak átalakítani.) Az eziránti terv már készen van, s a városi hatóság legközelebb tanácskozási alá veszi. Valószínű tehát, hogy sétányaink csekély száma már a jövő tavasszal egygyel szaporodni fog.

(Bécsben a vízkárosultak számára) eddig már mintegy 100,000 forint gyűlt be.

(Uj szálloda Pesten.) Emerling a pesti pályaudvar szomszédságában nagyszerű szállodat szándékozik építtetni.

(Voggenhuber Vilma) elhagyja színházunkat s a drezdai operához szerződött. „M. S.“ ugv hallja, hogy helyette az igazgatóság még két táncosnőt fog szerződteni. Elhíszszük.

(Benntörött a kése.) E napokban a pesti zálogház pénztárát egy csehszületésű tolvaj ki akarta rabolni, hanem szerencsésen rajta veszett. A becseletes cseh atyafi nappal az épület egyik pinözéjébe rejtőzött, s éjjel aztán hozzáfogott a zárák föltöréséhez. Azonban a pénztárban csupán 50 ft. aprópénzt talált, s hogy hiában ne járt legyen, ezt is pártfogása alá vette; de bizony szegény nem messze mehetett volt, mert az örök elfogták.

Xántus Jánost id. Kubinyi Ferencz díszes emlék-karddal lepte meg; a f. hó 6-án tisztelőre rendezett diszlakomán pedig a jelen volt hölgyek myrtus-koszoruval tisztelék meg tudós hazánkfiát, ki nem sokára ismét visszatérnd Amerikába.

(Egerben sem tartanak táncvígalmakat) egész farsangon át, hanem zene- és szavalati estélyt rendeznek az irói segélyegylet javára, melyhez Bartakovics érsek 6 exeka két termet engedett át palotájában.

(A szatmári „Tárogató“ szerkesztőségi személyzete) f. hó 6-ra katonai törvényszék elé volt idézve.

(Elfogatás.) A „P. Lapok“ szerint a csetői urodalom egy gazdatisztje, nem tudni mi okból, elfogatott.

(Műkedvelő társulatok.) Zárandmegye magyar ajku közönségéből nem rég egy műkedvelő társulat alakult, melynek czélja, előadásai jövedelméből magyar olvasó- és kaszinó-egyletet létesíteni, melynek alapszabályai már föltérjesztettek megerősítés végett. A társulat, melynek elnökségét gr. Toldalagi Viktor vállalta el, már több vígjátékot adott elő igen szép sikerrel és mindig nagy közönség előtt, melynek tetemes részét a román értelmiség képezé. E szép siker a románokat is annyira lelkesítette, hogy most ök is egy műkedvelő társulatot szándékoznak alakítani, mely előadásait jótékony czélokra tartandja.

(Egy bál Baján.) Baja városában is volt táncolók és nem táncolók pártja. Az előbbie febr. 4-én váratlan diadalt üttek az utóbbiakon, ottani tudósítónk a nagy eseményt így adja elő: Febr. 4-re, nöegyleti álarcos bál volt hirdetve. És eljött az est. — Künn busan könyeztet az ég, benn — a bál teremben — busan járdalt föl s alá néhány könnyű lábú uracs s egy-két izgalmas keblű hölgy. 9 óra felé megzendült a „nóta,“ keservesen, siralmasan — de táncba ugrani nem volt még kedve a „csonka parlament“ nek. Két álarcos alá bujt szótalán alak kandikált a mellésteremből befel s a „tömött karzat“ról egy-egy satyricus kacajgy gyűlt a banda hangjai közé, 3 egymásután következő táncot zokogott el a hegedű s még senki sem járja, midőn 10 óra tájban egyszerre:

„Hah, de mi esattog alatt, mely nép rohanása közelgen?“ az elkeseredett fiatalok, Bachustól bátoritva, örjöngő hévvel tür a sovárgó hölgyek sorai közé — s a kipihent lábak kopogása, a sarkantyuk lármás pengése hangoztatja karneval diadalát a komoly arcok fölött. És lón, kivilágos kivrattig!

(Londonban Albert hercege emléksobrára) eddig már mintegy harmadszázezer forintot írtak alá.

(A híres csillagász Biot) Párisban 88 éves korában meghalt. Halála által ismét egy hely ürült meg a francia akademiaiban.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, febr. 7. „Egy szegény ifju története.“ Színmű 5 felv. Irta Feuillet Oktáve, ford. Feleki Miklós. Maxime, az elszegényedett de feddhetlen jellemű nemes, s Margit, a gazdag, de kevély leány, kik szeretik s mind-

Amellett állhatatosan kerültek egymást, a Feleki-párban kitűnő személyesítőre találtak. Az ő játékok képezte az előadás fénypontját. A lelkiismeretétől gyötört Laroque csekély szerepét Tóth Józsefalakító tehetségével nagygyá tudta tenni, nem ugyan terjedelem, hanem művészi hatás szempontjából.

Szombat, febr. 8. „Nabukodonozor.“ Vig opera 3 felv. Zeneje Verdétől. E mű azok közé tartozik, melyek ha gyakrabban adnak, elvesztik hatásukat. Valószínűleg ez az oka, hogy ma nem volt oly nagy közönsége, mint minő a kedveltebb operáknak rendszeren lenni szokott. A szereplők közül kiemelendők Voggenhuber Vilma és Bignio — no meg Fektér is, de ez utóbbit csak azért emeljük ki, hogy megröjűk énekét.

Vasárnap, febr. 9. „Farsangi iskola.“ Eredeti vigjáték 4 felv. Vahot Imrétől. E darab legnagyobb nevezetessége az, hogy minden évben csak egyszer — farsangon — de ekkor mulhatlanul előadják. Vahot e darabjában színmű írói pályájának alkalmasint tetőpontját érte el. Az előadás összevágó volt. A szereplők közt legtöbb elismerésre méltók Réthy és a Lendvai-pár. Közönség közép számmal.

Hétfő, febr. 10. Először: „Nöbízotás.“ Eredeti vigjáték 4 felv. Irta Greguss Agost. A mű alapszámja jó, de kidolgozása erőtlen, nélkülöz minden szellemet, mely nélkül a vigjátékkal hatást előidézni lehetetlen. Hasonlít a csinált virághoz. Legnagyobb hibája, hogy befejezése csaknem tragikái hatású. A vigjátékok végződnek, hogy egy férj, a ki nejét őszintén szereti, csupán azért, mivel neje hűségét, jó szándékából, próbára tette, azzal bünhődik, hogy neje szerelmét végkép elveszti, sőt ez tőle komolyan válni akar. Egészen új módja ez a vigjátékok befejezésének. De szerző e műve iránt a közönség hidegen maradt. Megemlítendő, hogy az egész vigjáték rimcs versekben van írva, de e forma sem válik a darabnak előnyére. A szereplők nagy készültséggel, jelesen játszottak. Közönség szép számmal.

Kedd, febr. 11. „Windsori vignék.“ Vig opera 4 felv. Verdétől.
Szerda, febr. 12. „Egy nő, kinek elvei vannak.“ Eredeti vigjáték 2 felv. Irta Dobsa Lajos. Felvonások közt Nagy Jakab tilinkóművész néhány magyar darabot játszott, zenekar kíséretében.

Csütörtök, febr. 13. „Fortunio dala“ és „Az elizondoi leány.“ Operettek 1 felv.

Budai népszínház.

Febr. 7. „Dózsa György.“ Jókai Mór tragoediája.
Febr. 8. „Rontó Pál.“ Vigjáték 4 felv. Székely Kálmántól. Ezuttal először került színpadra, Szöllősy Rózsa javára. A „Rontó Pál“ mint színmű, egészben véve nem sokat ér, de néhány mulattató jelenete miatt, egyszerűen előadva megjárja. A szereplők közt legjobban kitűnt a jutalmazott, kit kiléptek a közönség zajos tapsokkal és koszorúkkal fogadtott.

Febr. 9. Először: „Bolond Miska.“ Népszínmű 3 felv. Ennek az új darabnak az a legfőbb nevezetessége, hogy a tegnap előadott vigjáték t. i. „Rontó Pál“ irta. Csak az ár, hogy a „Rontó Pált“ meg nem „Bolond Miska“ irta, így legalább nem sokat vethetnének egymásnak szemére, s egyik is, másik is elmondhatná: „Te vered az én zsidómat, én is verem a te zsidódat.“ Egyébiránt a mi „verést“ illeti, a „Bolond Miskára“ valamivel több ütleget ráfér, mint a „Rontó Pálra.“ A „Bolond Miska“ ez érdemét még az irigység sem diszputálhatja el.

Febr. 10. Szép jutalmára: „Huszár-csiny.“ Vahot Imre 3 felvonásos népszínműve. A jutalmazott, mint ily alkalmakkor rendszerint történik, tapsok és koszorúkkal fogadtott. Az előadás, leszámítva egy-két tulzást, jól ment.

Febr. 11. Először: „Bukott kalandor.“ Eredeti vigjáték 3 felv. Udvardy Vinczétől. E héten már a harmadik új darab. Ha így megy, még megérjük, hogy mindennap új darabot látunk. De Isten őrizzen meg minden jámbor keresztényt ilyen silány darabtól.

Febr. 12. Mükedvelők által adatott elő Kisfaludy Károly „Csalódások“ című 4 felv. vigjátéka.

Febr. 13. „Fiatalkeresztanya,“ és „Rendkívüli előadás.“ Vigjátékok.

Szerkesztői mondanivaló.

5892. **M. Várhely.** H. V. A közölt régi okmány inkább helyi érdekű. Ilyenekben nagy bőségünk lehetne. A lap küldése a kiadóhivatal dolga; ha lehet, megteszi.

5893. **Felsőhajtas.** Ne bántsd a — lantot.

5894. **Móvany.** Szabadi Józ. Utána járunk a dolognak és tudósítjuk önt oly ember által, a ki ért a dologhoz.

5895. **Köttse.** K. L. Örömmel olvastuk a józan gondolkodást elérülő cikket, de nem úgy van az írva, hogy azt ki lehessen nyomtatni.

5896. **Bekés.** G. L. Az „olvasókör“ tagjainak szives üdvözlötünket s köszönetünket. Mielőbbi személyes találkozás hajtunk. — A lapelőfizetési ügyet kiadóhivatalunk elintézte.

5897. **H. M. Várhely.** F. I. „Bánk bán“ adatása nem rajtunk mulik; balul magyarázza ön a dolgot. A lap úgy megy, hogy ön kívánja most.

5898. **Alföldi agaraszat.** Legnagyobb készséggel közölnök, de uramfia, mikor az nem úgy van írva, a hogy már mai napig verselni szokás. Legalább versben ne volna írva! A tárgy, a helyiség, a személyek mind érdekesekek benne — nem lehetne ezt mind tisztességesen leírni, magyaros prózában elbeszélni, s annak hagyni a verset, a ki tud hozzá? Elvárjuk a kísérletet.

5899. **Mit kell tenni egy vidéki előfizetőnek?** A személyeskedés terére átesapó polemikus levelezést nem közheljünk. Elég baj az, hogy az ily esetek — az iradalom valóságos kárára — még mindig előfordulnak egyes postakezelőknél. Vigasztal azonban az, hogy az iradalom ügyét szivóknak viselő, lelkiismeretes postakiadók száma napról napra szaporodik. — A „jellemvonások“ esendés, kényelmes folytatását ajánlunk; a többi fajtával el vagyunk látva.

5900. **Tetetlen.** P. Zs. Eddig lehetetlen volt, most már több a valószínűség.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatja **Landerer és Heckenast,** egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

5901. **Décs.** P. F. A küldemény megjött, s velünk együtt várja a sort, hogy reá kerüljön. Kiseb későn, de — bizonyosan.

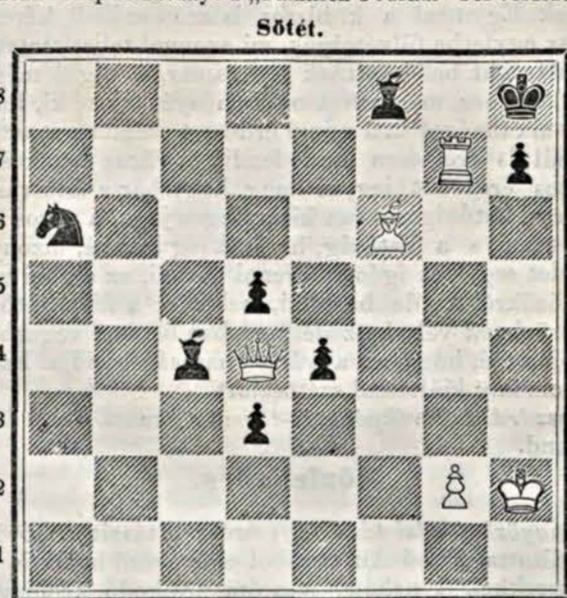
5902. **Pankotára.** A P. U. múlt évi 40. számában egy vidéki tudósításban az állott, hogy Pankotán szüreti vigalmat rendeznek, s a jövedelem felét T. M. családjának küldik. Lett-e ebből a dologból valami? Csak azért kérjük, mert a szegény családra most is ráérne a segítség.

5903. **Nyarutó 22. é. n.** Itthon stb. Visszavehetők.

SAKKJÁTÉK.

112-ik számú feladvány. — Herlin Tódortól (Lille-ben).

(E kitűnő szép feladványt a „Familien-Journal“-ból vesszük át.)

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 107-ik számú feladvány megfejtése.

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1) B b 7 - c 7	H d 7 - c 5 : A)	1)	H d 7 - e 5
2) V a 1 - f 6 †	tetsz. sz.	2) H c 4 - e 5 :	K e 6 - d 5
3) H - f 4 v. b 6 †		3) H h 5 - f 4 †	
	A)		C)
1)	K e 6 - d 5 B)	1) V a 1 - g 7	K e 6 - f 7
2) V a 1 - f 1	tetsz. sz.	2) V a 1 - g 7	K f 7 - e 8
3) V - v. H - †		3) B c 7 - c 8 †	

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Szabadkán: Aradczky Ignác. — Pesten: Cselkó György. — Sarkadon: Nagy Lajos. — Kecskeméten: Horváth György. — Parabutyban: Rothfeld József. — Páztón: Kovács Zsigmond. — Kis-Szálláson: Puszták fia. — K-Tapolcsányon: Büttner Géza. — Kis-Endrődön: Dombay Gáspár.

Rövid értesítések. K. T. B. és P.: K. A gyakori találkozón igen örvendünk. Az újabb küldeményt köszönettel vettük, s átvizsgáljuk. — Parabuty: R. J. Fogadja köszönetünket.

XIV. sz. feladvány. — Bridport J. B.-től (The Ill. London News).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosiz naptár	Izraelit. naptár	○ Nap-kelet nyug.	☾ Hold-kelet nyug.
Február	Febr. (6)	Adar	6. p.	6. p.	6. p.
16 Vasár.	E Sept. Jul.	E Sept.	4 G 1 Sept.	16 Julia	7 6 5 23 7 57 7 21
17 Hétfő	Dón., Theod.	Pólika	5 Agatha	17 Pólika	7 4 5 24 9 15 7 44
18 Kedd	Simon, Flav.	Szűszke	6 Bukol püs	18 Szűszk	7 2 5 26 10 33 8 8
19 Szerda	Konrad Sus.	Zauska	7 Pathen p.	19 Zauska	7 0 5 28 11 51 8 36
20 Csütör.	Eleuth. Nem	Neméz	8 Tódor vér	20 Neméz	6 59 5 29 * 8 9 9
21 Péntek	Eleonora	Etelka	9 Nicephor	21 Etelka	6 57 5 31 1 * 9 50
22 Szomb.	Péter székf.	N. Péter	10 Surupius	22 25 Sab	6 55 5 33 2 19 10 4

TARTALOM.

Szentpétery József (arckép). Keve. — Népdalok. Losonczy László. — Olas Balázs és a nádorfehérváriak 1521. Pauler Gyula. — A magyar akadémiai palota ter- (képpel). — A vén halász (képpel). Kuliffay Ede. — Az ember, életének legelső szakába. Történelmi kalászatok. Leheczky Tivadar. — A csongrádi új iskola-épület (képpel). Időjárás ijegyzetek. — Tárház: Kakas Márton levelei. K. M. — Máramarosnak a londe. kiállításra szánt terményei. Várady Gábor. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újsg? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert**: (lak. magyar-utca 1. sz.)

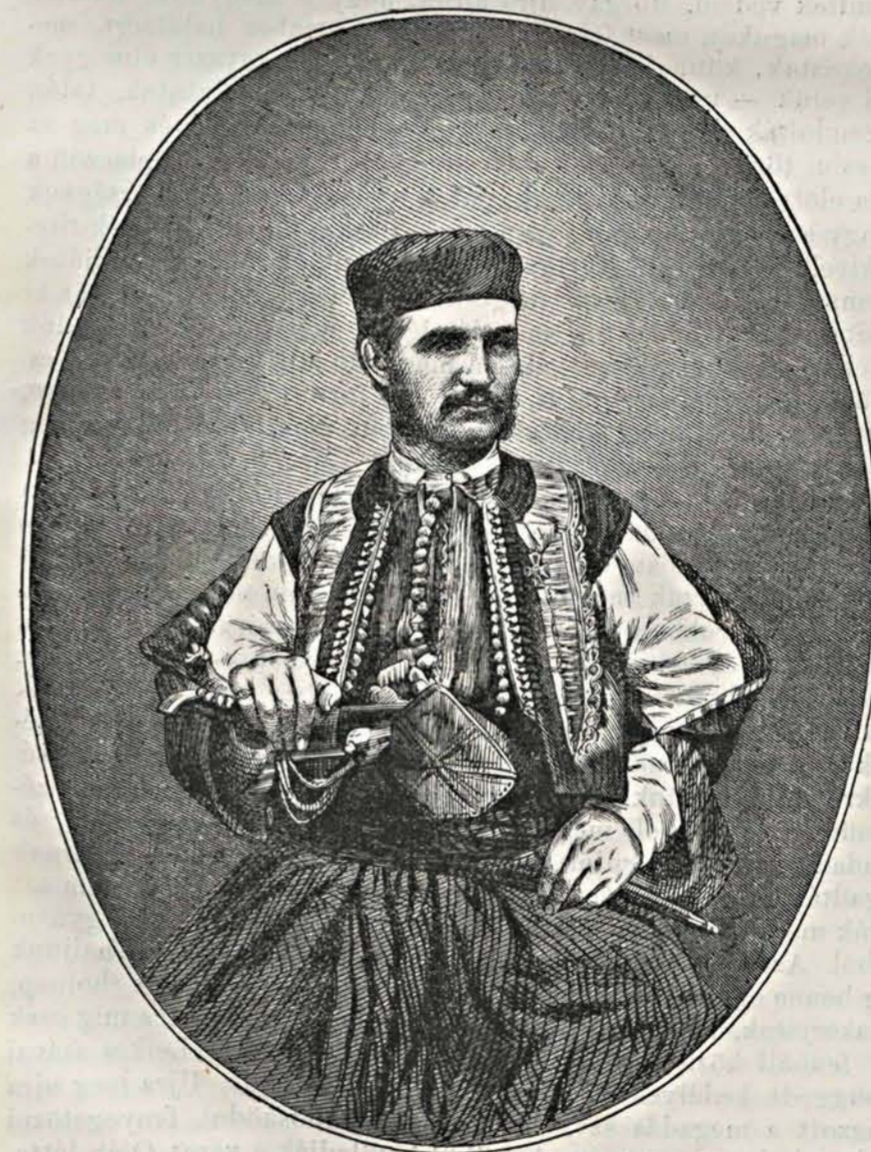
A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy po-tai nton kulón a Vasárnapi Ujságra félrebe 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujjzenben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

I. Miklós, montenegrói fejedelem, és atyja, Mirko nagyvajda.

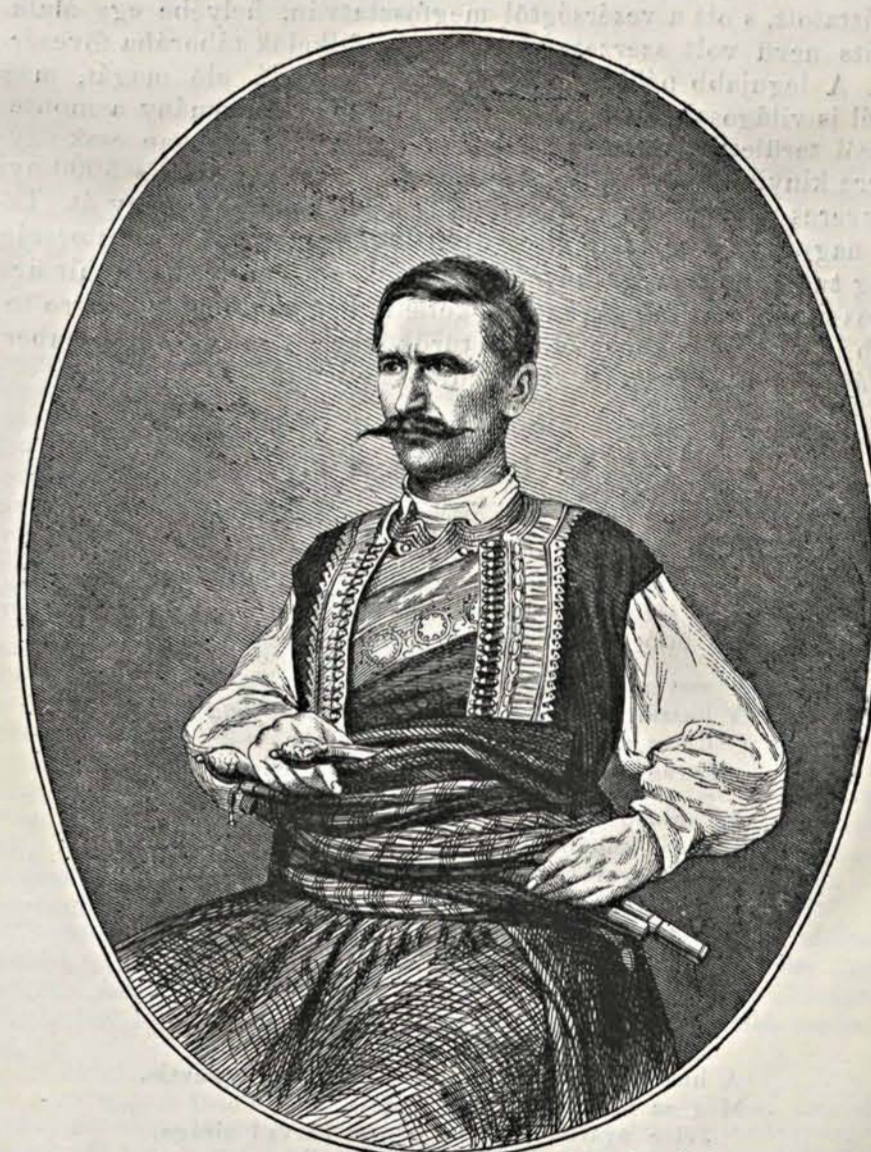
Az olvasó itt két férfi arcképpel találkozik. Az atya és a fiu, kiket nem annyira személyes tulajdonaik, mint azon helyzet, melybe a körülmények által sodortattak, a jelenkor nevezetes emberei közé sorozott.

tartomány fővárosában Csettinyében, miután Danilo herczeg csak két éves kis leánykát hagyott maga után.

A csettinyei udvar (ha így lehet e heg,lakó csekély népség kormányát nevezni) e pillanatban egész Európa figyelmét elfog-

I. Miklós, montenegrói fejedelem.

Mirko, nagyvajda és fővezér.

Aug. 12-én, 1860 ban Danilo montenegrói fejedelem, ausztriai területen egy montenegrói szökevény által, pisztoly lövéssel megölve, Danilo herczeg özvegye (egy trieszti nagykereskedő leánya) befolyása következtében Mirko nagyvajdának, az elhunyt vladika testvérének fia Miklós (Nikieza) kiáltatott ki fejedelemmé, a Tegyük hozzá, hogy Csettinyében, vagyis inkább a herczeg-